

A JOGAKADÉMIA TANÁRI KARÁNAK TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGA

1. A jogakadémiák és a tudományművelés

Kovács Pál, a kecskeméti Jogakadémia tanára találóan foglalta össze a jogi főiskolák tanári karának – tudományos tevékenységet érintő – sajátos helyzetét. „Én készséggel elismerem, hogy a tanár csak félig tesz eleget tudományos hivatásának, ha az előadások tartása mellett szakirodalmi működéssel nem foglalkozik. Mert szerintem szakirodalmi működésével képes csak dokumentálni a tanár a nagy nyilvánosság ítélőszéke előtt, hogy szakmájának a katedrán is eleget tud tenni; másrészt kitől várhatjuk a szaktudomány elméleti továbbfejlesztését több joggal, mint éppen attól, aki annak a katedráról a praktikus életbe átvezetését élethivatásként vállalta magára. De hogyan kívánhatunk szakirodalmi működést, tudományos művek írását attól a szegény vidéki professzortól, aki a fizetéséből megélni is alig tud, akinek az elsőrendű szükségletek kielégítése is gondot ad, nemhogy tudományos célú befektetésekre, szakművek kiadására volna pénze. Már pedig a mi viszonyaink között, amidőn jogi szaklapjaink csak kivételkép és soványan honorálnak s a midőn, főképp vidéki ember szakművére – pláne ha az nem is tankönyv – kötéllal sem lehet kiadót fogni: képtelenség anyagi áldozat, sőt ráfizetés nélkül – jól tudom magamról – tudományos szakirodalmi működést folytatni.”⁴¹²

Tragikus bizonyossága ennek a helyzetnek, hogy Beliczay Jónás, a kiváló kecskeméti római jogász temetésén tanártársa arról emlékezett, hogy a fiatal tudós vállalta a nehéz vidéki körülményeket, saját szakmájának élt, annak betöltéséhez „általános irodalmi műveltséggel, irigylésre méltó szép nyelvismerettel, s szorgalommal párosult valódi tudományossággal rendelkezett.”⁴¹³ Családját mégis csupán emberfeletti küzdelemmel tudta fenntartani, halála napján a tanártársak méltányos javadalmazását kérve esett ki kezéből a toll.

A korabeli jogakadémiák helyzetét radikálisan megváltoztató 1874. évi tanügyi reform, a tanárok tudományos működése terén is sajátos ellentmondást teremtett. Az évszázados hagyományokkal rendelkező, a hazai jog művelésére és a gyakorlati képzésre létesült oktatói közösségek az egyetemi tantárgyi rendszer átvételére kényszerültek, és tanáraiknak is teljesíteniük kellett azokat tudományos elvárásokat, amelyeket az egyetem professzoraival szemben a kormányzat már jóval korábban meghatározott. A jogakadémiák tanárainak is kötelessége lett, hogy műveljék a jogtudományt, önálló

412 KOVÁCS PÁL: A jogakadémiák kérdéséhez. ÉVKÖNYV 1888. 6. p.

413 SZELESS JÓZSEF nekrológja. ÉVKÖNYV 1890. 8. p.

tananyagot készítsenek és az oktatásban saját tudományos eredményeiket közvetítsék. Ahhoz, hogy a tanár saját tárgyát tudományos színvonalon oktathassa, ismernie kellett a legfontosabb külhoni irányzatokat és tudományos műveket, továbbá élő kapcsolatot kellett létesítenie a tudomány jeles külföldi képviselőivel, intézményeivel. A korábbi, a hazai jogra fókuszáló, a jog viszonylagos változatlanságához szokott, alapvetően nemzeti horizontú és gyakorlati szemléletű jogliceumi felfogáshoz képest ez a követelményrendszer jelentős változást hozott.

A jogi oktatás Trefort Ágoston által megvalósított reformja radikálisan megváltoztatta a korabeli jogi képzés tantárgyi struktúráját is. Elvárta az egységes tanszéki rendszert, az egyetemivel lényegében azonossá tette az oktatott tárgyakat is. Ez azt jelentette, hogy fokozottabb jelentőséget kaptak az elméleti, a bölcséleti, a szociológiai és a történeti tárgyak. Ez újabb kihívás elé állította a korábban ilyen ismereteket kisebb súllyal, a kollégiumi keretek között, többnyire a kapcsolt középiskolák tanárainak segítségével oktató jogakadémiákat.

A jogakadémiai képzés gyors és országosan egységesen érvényesített reformja ráadásul abban az időszakban történt, amikor az állami életünk, a jogalkotásunk és a judikatúránk nagy változások időszakát élte. Sorra születtek azok az alkotmányos reformok, amelyek szakítottak a korábbi organikus szemlélettel, és az önálló jogfejlés iránti érzék háttérbe szorításával jártak. Már a kortársak is kifogásolták, hogy a recepció, a külföld szolgálai utánzása a jogtudományt is új kihívások elé állította. Nem csupán követni kellett a nagy számban alkotott új jogi normákat, hanem azok tananyagká formálására, folyamatos megújítására, tartalmi innovációjára volt szükség. Kiss Albert igazgató 1903-ban arról írt, hogy a jogtudománnyal és a jogakadémiai oktatással szemben jelentősen megnöttek az igények, hiszen „ezelőtt 20–25 évvel a magánjogi civilistica terén elsörendű képzettség számba ment a római jogon kívül az osztrák és szász polgári törvénykönyvek ismerete, ma már az irodalmi színvonal úgyszólván az összes kultúrállamok magánjogának beható ismeretét követeli meg.”⁴¹⁴ A kecskeméti Jogakadémia évkönyveit áttekintve kitűnik, hogy rendkívül ritkák voltak a tartós külföldi kiutazások, alig találunk olyan oktatót, aki tanulmányútjához állami támogatást kapott volna. A mai szemlélettel az is feltűnő, hogy a kivételesen elnyert ösztöndíjutas eredményeiről a visszatért oktatóknak a nagy nyilvánosság, gyakran a tanévet megnyitó ünnepi alkalmak keretében kellett beszámolniuk.

A jogakadémiák tanárainak tudományos munkásságát jelentősen hátráltatta a – mai szemmel nézve – rendkívüli mértékű órateher. A professzorok órabeosztását vizsgál-

414 Kiss Albert székfoglalója. 1903/1904. tanév. ÉVKÖNYV 1904. 20. p. Vö: TRÓCSÁNYI József: *Erkölcstelen ügyetek (Turpis causa)*. Magánjogi tanulmány. Grill Károly Kiadása. Budapest, 1910. [Ismerteti, és elméleti-történeti értékét hangsúlyozza: Sárospataki Református Lapok, 1910 (6. évf.) 12. szám 117-118. p.]. A jogakadémiák tanárainak helyzetét, és tudományos tevékenységüket is érintette az a vita, amely Magyar Jogászegylet 1902 májusi közgyűlésén zajlott. A jogi szakvizsgákról szóló vita. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések XXV. köt. 5. füzet. Itt Márkus Dezső (203. p.), Nagy Dezső (237. p.), Jászi Viktor (288-293. p.) és Móricz Károly (319. p.) érintette e kérdést.

va megállapítható, hogy az oktatói munka a hét csaknem minden napját lekötötte. Ilyen körülmények között csupán finanszírozott helyettesítéssel lehetett volna tartós és egybefüggő időt biztosítani a tudományos kutatáshoz és publikáláshoz szükséges tevékenységhez. Erre Kecskeméten nem volt lehetőség. A Jogakadémia mindvégig rendkívüli mértékű anyagi szorításban működött, voltak időszakok, amikor az elemi szükségletek biztosításáért kellett harcolnia.

A tudományos tevékenység a jogakadémiai tanárokkal szembeni munkajogi elvárás is volt, mert a jogakadémiai reform a rendes tanárság feltételeként az egyetemi magántanári képesítést írta elő. Ez a követelmény a jogakadémiai tanárok körében sajátos ellenreakciót váltott ki. Az egyetemek érdekében született törvényhozási és kormányzati rendelkezésekkel szemben azt hangsúlyozták, hogy a főiskolai tanárnak nem a tudományos felkészültség, hanem az ismeretek alkalmas módon való közlése a legfontosabb feladata. A kecskeméti jogakadémiai igazgató is úgy tartotta, hogy a „hallgatóink azért jönnek hozzánk, hogy őket a gyakorlati életre előkészítsük. Alább kell szállni a teoriák tömkelegének szürke felhőiből a való élet talajára, s a tételes jogot, minő a magyar magánjog, eminenter practicus irányban kell tanítanunk.” A jogakadémiai tanárok hivatali és tudományos előmenetelének áttekintése során egyértelműen kitűnik, hogy az itteni tanárság jelentős részben az egyetemi katedrára való felkészülést és az ottani professzúra elérését szolgálta. A két világháború között az egyetemek jogi karainak professzorait 80 százalékban a jogakadémiák szolgáltatták, így nem lehet lebecsülni azt a tudományos és kulturális értéket sem, melyet a jogakadémiák képviseltek.⁴¹⁵ Ebben a folyamatban komoly szerepe volt a kecskeméti Jogakadémiának is, hiszen 1916 óta 16 olyan református jogtanár kapott egyetemi katedrát, „akik mind a református életszemlélet buzgó harcosai voltak. Ez arányszám szerint igen szép eredmény. Ezzel egyházunk egyetemi tanárképző funkciót teljesített az állam javára.”⁴¹⁶ A tehetséges fiatal jogakadémiai tanárok egyetemekre távozása miatt nem válhatott meghatározóvá az intézmények legfontosabb stabilizáló tényezője, a saját hallgatók utánpótló szerepe sem. Kecskeméten is elvétve találunk az intézményben végzett, és a város mellett hosszabb időre elkötelezett akadémiai oktatót.

A tudományos kutatás és a szakirodalmi tevékenység feltételei terén a jogakadémiák között is nagy különbségek voltak. A kecskeméti Jogakadémiának – Miskolccal ellentétben – nem volt önálló tudományos folyóirata és nem indultak a tanárok műveit közreadó sorozatok sem. A Jogakadémia évkönyvei viszont évről-évre helyt adtak a nagyobb terjedelmű közleményeknek. A tanári kar közül többen szerkesztői voltak a városi folyóiratoknak, ahol nagy számban jelentek meg a jogérettel, a jogalkalmazással és a jogakadémiai oktatással összefüggő kisebb terjedelmű közlemények. Kecskeméten az is előfordult, hogy az egymással versengő politikai irányultságú lapokat akadémiai

415 1930/1931. tanév ÉVKÖNYV 1931. 38. p.

416 1944-1947. tanévek ÉVKÖNYV 28. p.

tanárok szerkesztették.⁴¹⁷ Arra is volt példa, hogy a Jogakadémia a tanárok tanulmányainak megjelentetéséhez anyagi támogatást adott.

2. A tudományos tevékenység áttekintésének szempontjai

A Jogakadémia tanárainak tudományos munkásságát – a szóba jöhető számos rendező elv közül – az oktatott tantárgyak, vagy tantárgy-csoportok szerint követjük. A tanszékekhez tartozás szempontját nehéz lett volna alapul venni, hiszen a jogakadémiai tanszéki tárgykörhöz – tudományos szempontból – gyakran heterogén tudományági területek tartoztak. A jogakadémiai oktatás sajátossága volt, hogy a tanárok gyakran helyettesítették egymást, és más tantárgy oktatásában is közreműködtek. A tanárok tudományági besorolásánál a legjellemzőbb tevékenységet és a fellehető publikációk domináns témakörét vettül alapul. Így például Kiss Barnabás hosszú ideig tanított római jogot, mégis a tételes jogi arcképcsarnokba került.

Az áttekintésben a Jogakadémia kinevezett tanárainak munkásságát vizsgáljuk, a helyettes (pontosabban helyettesítő) oktatókét nem. Ennek az az oka, hogy a rendes tanárok tudományos munkássága kötődik az adott tudományági szakterülethez, a helyettesítés viszont gyakran a szakmai kompetenciát figyelmen kívül hagyó, kényszer-szülte megoldás volt. Ez nem jelenti azt, hogy a helyettesítők kimaradtak az ismertetésből, hiszen saját szakjuknál érintjük a tudományos munkásságukat. Az óraadók közül azokat említjük, akik hosszabb ideig szolgálták Kecskemét főiskoláját, és itteni tevékenységük területéről jelentős tudományos eredményeket értek el.

A kecskeméti Jogakadémia tanárainak tudományos tevékenységét az Alma Materben eltöltött időszak teljesítményét mérlegelve tekintjük át. Említettük, hogy a jogakadémiák egyfajta tanárságra előkészítő, karrier-kezdő állomások voltak, így gyakran előfordult, hogy az itt tanító tanárokból később egyetemeken oktató neves tudósok lettek. Ez a közelítés indokolta a – kecskeméti munkásságot előterbe helyező – kortársi értékelések, igazgatói és dékáni méltatások nagyobb arányú felhasználását. Ezen a helyen is hangsúlyoznunk kell az irodalomjegyzékünkben Repertóriumként rövidített forrásmunka alaposságát és rendkívüli hasznát.

A korabeli tanári munkásság tudományos jellegét gyakran nem könnyű megítélni. A tudományos művek megjelenési fórumait nem tekinthetjük abszolút mércének, hiszen Kecskeméten a felekezeti jogakadémiának nem volt önálló tudományos folyóirata. Az összeállítás során számításba vettük az Évkönyvek tanári közleményeit, és utalunk az elvi tartalmat hordozó, nyomtatásban megjelent székfoglaló beszédekre is.

A tanárok tudományos tevékenységére vonatkozó áttekintések mindenkori módszertani dilemmája, hogy az akadémiai tevékenység mellett milyen mélységben kövessük nyomon az életrajzi eseményeket. Jelen esetben csupán a tudományos tevékenységre, a szakmai felkészülésre, a doktori és habilitációs aktivitásra térünk ki. Az életrajzi adato-

417 PETŐ 9. p.

kat a közismereti lexikonokból, a *Kecskeméti Életrajzi Lexikon* adataiból és a Jogakadémia évkönyveiből gyűjtöttük ki. Az életutak áttekintéséhez haszonnal forgattuk az egykori jogakadémiai tanárok későbbi egyetemi tevékenységéről szóló tudományos feldolgozásokat. Ezek jelentős része utal a neves professzorok kecskeméti jogakadémiai időszakára is.

A tanári kar tudományos munkásságának áttekintését a közleményeik válogatott jegyzékével zárjuk. Ennek összeállításához felhasználtuk a rendelkezésre álló egykori könyvészeti adatokat,⁴¹⁸ továbbá az évkönyvek, és az időközben született életrajzi feldolgozások bibliográfiai tételeit. A listában szerepeltetjük a kinevezett jogakadémiai tanárok, a legjelentősebb magántanárok és a publikáló óraadók közleményeit. Törekedtünk arra, hogy a listában az egykori oktatók Kecskeméten megjelent, vagy az itteni tanári időszakukhoz köthető tudományos produktumai kapjanak helyet. A felsorolásban szerepelnek a terjedelmesebb művek és a kisebb tanulmányok is. Az összeállítás első sorban a tanárok jog- és államtudományi műveire koncentrál, de listáztuk azokat az értekezéseket, sőt jelentősebb cikkeket is, amelyek a felekezeti oktatás korabeli helyzetére, a város és a jogakadémia viszonyára vonatkoznak.

3. A római jog kecskeméti professzorai: Beliczay Jónás, Réthey Ferenc, Gergely György

Beliczay Jónás Pesten, 1847. január 31-én született. Középiskoláit a soproni evangélikus líceumban végezte, a jogi tanulmányait a budapesti egyetemen fejezte be. Itt szerezte meg a jogtudományi doktorátust és itt tette le az ügyvédi vizsgát is. Amikor a Jogakadémia tanárává választották, a kecskeméti – és a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán ma is tiszteletben tartott – szokás szerint, 1876. május 21-én székfoglaló beszédet tartott. A beszéd általában a római jog oktatásának hasznosságáról szólt, és érvelt azon „elterjedt balvélemény ellen, hogy a római jog, vagy a római jog tanítói, az abszolutizmusnak kedveznek”. A római jogot az abszolutizmust elősegítő tudománynak leginkább azért tartották, mert a rómaiak köztársasága a legautokratikusabb monarchiává fajult. Másodikként gyakori az a vád, hogy a legkiválóbb római jogászok személyesen is a principatust támogatták, végül bírálták – és bírálják – a római jogot azért is, mert az abszolutizmusra hajló fejedelmek később is a „*Corpus iuris civilis*”-ben foglalt elvekre támaszkodva alapították meg, vagy védték hatalmukat. E három állítást sorra véve (és hazai viszonyainkra hivatkozva) Beliczay vitatta, hogy a „római jog tanulása nálunk, mint alkotmányos országban, veszélyes szellemet fogna

418 Az egyetemes református jogakadémia tanárainak összes művei (1924-1937). ÉVKÖNYV 1936. 136-159. p.; Az egyetemes református jogakadémia (sárospataki, kecskeméti, máramarosszigeti) tanárainak összes művei (1793-1938). ÉVKÖNYV 1937. 106-123. p.; ÉVKÖNYV 1938, 74-98. p.; Bibliográfiai jegyzék az Egyetemes Református Jogakadémia (sárospataki, kecskeméti, máramarosszigeti) tanárainak műveiről 1798-1940. ÉVKÖNYV 1939. 111-136. p. ÉVKÖNYV 1940. 34-110. p.; ÉVKÖNYV 1941. 87-114. p.; ÉVKÖNYV 1942. 114-141. p.; REPERTORIUM 76. p.

terjeszteni”. Szerinte ugyanis nem a jog, „hanem a jognak lábbal taposása, s az arról való megfélemlítés kedvezett az egyeduradalomnak”.⁴¹⁹

Beliczay Jónás kecskeméti tanársága kezdetétől a tudománynak és az oktatásnak élt. Műveinek száma ugyan nem jelentős, de közleményei eredetiek és átfogják az antikvitás számos területét és a korban fejlődésnek indult segédtudományok egy részét is. Ennek megfelelően a római kultúrtörténet, a filológia, a felirattan, a heraldika területein is otthonos volt, és eredetit alkotott.

Ahogy a róla szóló kortársi méltatásban is olvashatjuk, irodalmi munkásságának legsikerültebb terméke az a történeti mű, melyet a 17. században élt bolognai olasz tudós gróf Luigi Ferdinando Marsigli életéről és munkáiról írt. A művet a Magyar Tudományos Akadémia ülésében is felolvasta, és a tudós társaság igényes szerkesztőbizottsága kiadványában nyomtatásban is megjelentette.⁴²⁰

Marsigli bolognai születésű tudós és katona volt, aki hosszú ideig harcolt a törökök ellen Magyarországon. Buda ostromában is részt vett, majd 1690-ben Moldvába és Havasalföldre vezényelték. Székelyföldön egy székely írásjegellel telerótt botot talált. A polihisztor gróf lemásolta a fáról a jeleket, és a másolatot egyéb, akkoriban készített följegyzésével együtt a bolognai kéziratárába küldte, megmentve ezzel a székely rovásírás addig ismert leghosszabb emlékét. A Bolognai Rovásemléket magyarul először 1881-ben Fantuzzi Marsigli-életrajzának fordításában Beliczay Jónás így említette: „A szittyá néptörzstől lakott Székelyföldön [Marsigli] tanulmányozta és megfigyelte e nép nyelvét s kutatásai közben olyan fát vagy fatáblát talált, amely e föld első keresztýéneinek a változó napokra eső ünnepeinek naptárát tartalmazza.”⁴²¹

A kecskeméti Jogakadémia a rendszeresen kiadott évkönyveiben sorra jelentette meg Beliczay fontosabb műveit. 1879-ben jelent meg ifj. Pliniusról szóló alapos tanulmánya.⁴²² Ebben hosszan írt a római kultúra és nyelv jelentőségéről: nem tartotta lehetségesnek, hogy valaki „alapos jogásszá lehessen, ha legalább is latinul nem tud”. Részletesen ismertette Plinius életrajzát, Vécsey munkáit és – még Mommsent is bírálva – a személyéhez kapcsolódó jogintézményeket, az örökbefogadást. Hivatali előmenetelét elemezve a korabeli római államszervezet is vázolta. Bemutatta Plinius leveleit

419 ÉVKÖNYV 1875/76. 3-18. p.; BELICZAY Jónás dr.: A római jog és az absolutismus. Kecskemét 1876. 18. p.

420 ÉVKÖNYV 1889/1890. 8. p.; BELICZAY Jónás: Marsigli élete és munkái. (Értekezések a történeti tudományok köréből IX. 9.). Budapest, 1881. 96 p. Vö. SÁNDOR Klára: A Bolognai Rovásemlék. JATE Magyar Őstörténeti Kutatócsoportja. Szeged 1991. 6. p. Az akadémiai felolvasásról: A Hon 1881. 2. p.

421 BELICZAY Jónás: Marsigli élete és munkái. 43. p. Vö. VÉKONY László: Egy olasz polihisztor a Kárpát-medencében. Marsigli élete, munkássága és iratai. Hungarológiai Közlemények. 1982. 4. sz. 488. p.; VERESS Endre: A Marsili-centenárium kiadványok magyar vonatkozásai. Magyar Könyvszemle 1930. 264. p.; NAGY Levente: Luigi Ferdinando Marsili és a budai könyvtár(ak). Magyar Könyvszemle 2009. 32. p.

422 BELICZAY Jónás: Ifj. Plinius életrajza és művei. ÉVKÖNYV 1879. 3-50. p.

és listázta a legfontosabb kiadásokat, ideértve a magyarországi megjelenéseket is.⁴²³

1882-ben ugyancsak a Jogakadémia évkönyvében jelent meg Suetonius Tranquillus-ról írt tanulmánya.⁴²⁴ E művét is az ünnepélyes évnnyitón olvasta fel, a tanulmánnyá formált változatban a neves római életrajzát alapvetően ifj. Plinius leveleiből állította össze. Felsorolta legfontosabb műveit, a kéziratok lelőhelyeit és áttekintette ezek későbbi kiadásainak könyvészeti történetét. Megállapította, hogy a neves római történetíró művei Magyarországon csekély érdeklődést váltottak ki.⁴²⁵

Harmadik, szintén a kecskeméti évkönyvben megjelent munkája hadijogi jellegű, egy római katonai egység (mai értelemben vett hadtest) történetét vázolta fel.⁴²⁶ A XIII. ikerlegió Trajanus császár idején a dákok ellen harcoló csapattest volt, ezért a szerző vélemezte, hogy hosszabb ideig Pannóniában is állomásozott. A mű epigráfiai forrásokra épített, újszerű megállapításai egy részét az általa elemzett négy gyulafehérvári feliratra alapozta.

Tanárságának tizedik évében a Jogtudományi Közlönyben jelentette meg a római zálogügyletről szóló tanulmányát. Egy feliratos érc tábla őrizte meg a jogügyletet, melyet az addigi német szakirodalom szerződés-mintának tekintett. Beliczay a felirat stílusából arra következtetett, hogy a tábla a feltételezettnél később keletkezett, és a római fiducia-szerződést nem sablonként használták, hanem egy konkrét jogügylet szokás-szerű leírása volt.⁴²⁷

A kecskeméti Jogakadémia első időszakában szokás volt, hogy az ünnepélyes évnnyitót a hallgatók számára tanulsággal szolgáló tanári előadások vezették be, vagy zárták. Az esetek többségében ezeket az előadásokat Beliczay Jónás tartotta. 1887-ben a tanév nagy nyilvánosság mellett „dr. Beliczay Jónás jogtanár úrnak a római jogból merített s Gajus római classicus jogász életét s működését ecsetelő érdekes felolvasásával” zárult. A tanulmány még abban az évben nyomtatásban is megjelent.⁴²⁸

423 A Bursians Jahresberichte Plinius-referense annak idején (1890, 252. p.) sajnálkozva említette, hogy nem ítélteti meg B. Jonas dolgozatát az ifj. Pliniusra vonatkozó feliratokról”) EPhK. 1885. 344. p. skk. BORZSÁK István: Mommsen a „másodrendű” nyelvek használatáról. Antik Tanulmányok 44. (2000) 234. p.

424 BELICZAY Jónás: C. Suetonius Tranquillus. ÉVKÖNYV 1882. 3-18. p.

425 „Hazánkfiái eddigelé keveset foglalkoztak Suetoniusszal, de neve nem ismeretlen irodalmunkban. Budai Ezsaiás „Régi tudós világ históriája” című művében (Debreczen, 1802) pag. 525 sq. és a „Régi római vagy deák írók élete” című-ben (Debreczen, 1814) pag. 261 sq., továbbá a „Közhasznú ismeretek tára” XI. kötetében pag. 231 (Pest, 1844) röviden ír róla és műveiről.”

426 BELICZAY Jónás: A XIII-ik ikerlegió története (Augustustól Aurelianusig). ÉVKÖNYV 1884. 3-36. p.

427 BELICZAY Jónás: Egy római zálogügylet (fiducia). Jogtudományi Közlöny 1885. 357-359. p. Vö. HAMZA Gábor: Jogösszehasonlítás és az antik jogrendszerek. (Comparative Law and Legal Systems of the Antiquity) Budapest, 1998.

428 ÉVKÖNYV 1887. 36. p.; BELICZAY Jónás dr.: Gaius. A Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező VIII. évf. 11-12. sz. Kecskemét, 1886. 13. p. Vö. HAMZA Gábor: Monográfia

A fenti tanulmányok egy részéből is kitűnik, hogy Beliczay az ókori feliratok megfejtésével foglalkozó tudományág egyik első hazai képviselője volt. Több epigráfiai tárgyú tanulmánya és rövidebb cikke jelent meg az Egyetemes Filológiai Közönyben, amelynek egy időben külső szerkesztő-munkatársa is volt. A magyar Nemzeti Múzeum Római Feliratos Emlékei-ben közölt okmány szerint „Domiczián császár a szokásos megszorítással illetve kedvezménnyel czivitást és konnubiumot ad”. Beliczay korrigálta a kiadvány betűhibáit, és kiegészítette a múzeumi közleménynek a felirat hazai tudományos feldolgozására vonatkozó utalásait. Közleménye példázza a felirattan módszertani nehézségeit, a datálás és a névírás megfejtésének bizonytalanságait.⁴²⁹

Egy nagyszebeni felirat elemzése során megállapította, hogy a XIII-ik ikerlégióban szolgált Veturius Marcianus Aesculapius „akár álmában, akár egyébként ösztönöztetve, a saját és övéinek üdvéért Jupiter Optimus Maximus Dolichenusnak emléket állított.” A felirat stílusából és annak tartalmából az író jellemére is következtetett, ezért „azt is mondhatjuk, hogy Veturius Marcianus, az egyszerű légionárius, a saját ideje fogalmához képest vallásos jóra való ember lehetett.”⁴³⁰ Önálló tanulmányban elemezte Marsigli földrajzi leírásának a római kori utakra vonatkozó részét. A bolognai tudós a Balkán-feliszigeten – a Duna mentén – sziklákba vájt római utakat fedezett fel, melyeknek irányát és menetét a Dunáról írt művéhez csatolt mappákon „megjelölve s rajzolva szemléltethetjük”.⁴³¹ A terjedelmesebb Plinius-tanulmányát később őt, a rá vonatkozó felirat ismertetésével egészítette ki. A tanulmányban az egyik felirat összetorlódott szövegeinek értelmezés során kiigazította Mommsen megállapítását.⁴³²

Az elméleti címertan terén való jártasságát igazolja egy korabeli heraldikai mű alapos elemzése a Századok 1887. évi 3. számában. A kiadvány fontosságát, hiánypótló jellegét természetesen ő is kiemelte, mindemellett javításokat és észrevételeket is fűzött Nyáry írásához. Utolsó bekezdésében azonban hangsúlyozta a mű talán legfontosabb állítását, miszerint a középkori magyar heraldika igenis rendelkezett sajátos vonásokkal és tárgyalása nem fűzhető fel olyan vezérfonalra, amelyet más országokban fontak. Beliczay szerint ennek ellenére a külföldi tudománytól elzárlóznunk itt sem szabad, és a „szakítást a németekkel teljesen egyenrangú franciákkal és olaszokkal, akik a tudomány ez ágának

Gaius, a jogtudós védelmében. O. Stanojevic: Gaius noster. Plaidoyer pour Gaius. Amsterdam 1989. 184 p. Acta Fac. Pol.-iur. Univ. Scient. Budap. de Rol. Eötvös nom. 34 (1993-94) 125-127. p. (published in 1998).

429 BELICZAY Jónás: Fölrataink olvasásához. Egyetemes Filológiai Közöny. 1882. 128-131. p.

430 BELICZAY Jónás: Jupiter Dolichenus és Aesculapius nagyszebeni fölratáról. Egyetemes Filológiai Közöny. 1882. 516- 526. p. A hazai vallástörténet újabban nagy figyelmet szentel Dolichenusnak. Vö. VÁGÁSI Tünde: Iupiter Dulcenus. Vallástudományi Szemle 13. évf. 4. sz. 96. p.

431 BELICZAY Jónás: Római fa utak. Egyetemes Filológiai Közöny. 1882. 223- 231. p.

432 BELICZAY Jónás: Az ifjabb Pliniusra vonatkozó feliratok. Egyetemes Filológiai Közöny. 1885. 344-352. p.

művelésére Bolognában még külön akadémiát is létesítettek, üdvösnek nem tarthatjuk”⁴³³

Nyelvtörténeti tárgyú tanulmányt írt a magyar jogi műnyelv sajátosságairól,⁴³⁴ majd Műveltség és nyelvismeret címmel a Jogakadémián felolvasást tartott. A Századok ismertetése szerint „szellemes, történeti és bölcsészeti fejtegetés, s elmélkedés volt, megmutatván, hogy egy nemzetnek nem idegen műveltséget kell elsajátítania, főképp anyanyelve kárára, hanem a különböző nemzetek műveltségéből azt használni fel, mi neki és hazájának üdvére és hasznára van”. Szeless József búcsúztató beszédében is utalt erre az előadásra. „Utolsó felolvasása a műveltség és nyelvismeretről, legszebb jellemvonása az ő meleg hazafíúi és nemzetiségi érzületének s lelkesültségének. Ő ki hétféle nyelven gyűjtögette szellemi kincseit, s gazdag ismereteinek fő forrását épen a nyelvtudományban lelé: a magyar nyelv és nemzeti műveltség mellett egész hévvel síkra szállt, s mintegy erőt véve saját filológiáján, kimondotta, hogy nyelvismeret nélkül is lehet igazi műveltség, de annak mindenekelőtt hazafias és nemzeti műveltségnek kell lenni.”⁴³⁵

Beliczay tudományos munkamódszeréről tisztelgő tanártársa így emlékezett: „Tudományos és irodalmi dolgozataiban sajátlagos módszert követett. Olvasása és tanulmányozása közben folyvást jegyezgetett, s e jegyzeteket abc rendben összegyűjtve, egy óriási lexikonhoz hasonló roppant adathalmaz birtokába jutott, melyet aztán évről évre gyarapított és öregbített. Ezekből, mint megannyi alkatelemekből szedte össze azután magának a műveihez megkívántató anyagot, s öntötte formába az együvé tartozókat.”⁴³⁶

Jogakadémiai tanársága mellett szerkesztői, lektori feladatokat is ellátott. Munkatársa volt a Századoknak, a Jogtudományi Közlönynek, az Egyetemes Filológiai Közlönynek. 1878-tól két évig szerkesztette a Kecskeméti Lapokat. Népszerűsítő tanulmányokat, cikkeket is írt,⁴³⁷ és szépirodalmi próbálkozásai is voltak. Mérsékelt sikert hozott érzelmi töltetű elbeszélése és „élénk nyelvezete” ellenére szerény visszhangot váltott ki „A kutató társaság tagjai” című, három felvonásos vígjátéka.⁴³⁸

Réthy Ferenc (1880-1952) kecskeméti születésű helyi jogakadémiai tanár volt, aki egyben jelentős politikai pályát is befutott. A kolozsvári egyetemen szerzett jogi végzettséget. Tanulmányai után 1904. február 1-én, Kecskeméten a római jog rendkívüli tanárává választották. A tanári kar tagjai közül ő sem kapott anyagi segítséget, így saját költségén utazott külföldi tanulmányútra. 1906. január elejétől fél évig a berlini

433 Az elemzett mű: NYÁRY Albert: *A Heraldika vezérfonala*. Budapest, 1886. 291 p. Beliczay ismertetése: *Századok* 1887. 3. sz. 255-260. p.

434 A magyar stílusról. BELICZAY Jónás. *Kecskemét*, 1887. 54. p.

435. BELICZAY Jónás dr.: *Műveltség és nyelvismeret*, *Kecskemét* 1889. 38 p. A felolvasást ismerteti: *Századok* 1889. Szeless József nekrológia: *ÉVKÖNYV* 1890. 24. p.

436 Szeless i.m. *ÉVKÖNYV* 1890. 22. p.

437 Az árpádházi királykisasszonyokról. *Kecskemét*, 1885.; *Szerelem és gyűlölet*. Homérosz *Illiász* ógörög költeményének értelmezése. *Egyetemes Filológiai Közlöny* 815-817. p.

438 Az egyetlen leány: elbeszélés. BELICZAY Jónás. *Kecskemét* 1881. 160. p. A vígjátékról megjelent kritika szerint „Az egész darab egy jó vígjáték vázlatának tekinthető és legnagyobb hibája, hogy szerzője nem ismeri a színpadi hatás titkait.” *Fővárosi Lapok* 1883. 431. p.

egyetemen a római jogot tanulmányozta és itt készítette elő habilitációs dolgozatát. Az igazgató-tanács határozata alapján a tanév második félévében Kiss Albert rendes tanár helyettesítette.⁴³⁹ Hazatérve ő is nagy nyilvánosság előtt számolt be tanulmányútjáról; ennek keretében érdekes előadást tartott az 1902-ben megtalált és franciára lefordított Hammurapi-féle törvénykönyv jelentőségéről és a római joghoz való viszonyáról.⁴⁴⁰

1912-ben sikerrel habilitált, így rendes tanári állást kaphatott. 1917-től 1920 májusáig Kassán jogakadémiai tanár, májustól szeptemberig pedig a Kolozsvárról Szegedre menekült Ferenc József Tudományegyetem jogi karán szervezett pótszemeszteren római jogot adott elő. 1920 és 1923 között Moson vármegye főispánjává nevezték ki. Mozgalmas két és fél évet töltött a törvényhatóság élén, hiszen erre az időre esett a nyugat-magyarországi felkelés és IV. Károly király visszatérési kísérlete is. 1923-tól a budapesti közgazdasági egyetemen nemzetközi magánjogot oktatott. Ezt követően 1928-ban visszatért Kecskemétre, ahol kezdetben „állandó helyettes” volt, és tiszteletbeli nyilvános rendes tanári címmel részben római jogot, részben nemzetközi magánjogot, mint speciális kollégiumot adott elő. 1929-től ismét kecskeméti jogakadémiai tanár (római jogot és nemzetközi magánjogot jegyzett). 1940-ben nyugalomba vonult.⁴⁴¹ Emellett maradt ideje még egyháztársadalmi működésre is; Sashalmon egyházközségi főgondnok, egyházmegyei főjegyző és tanácsbíró volt. A fővárosban működő Külügyi Társaság keretében közel tíz évig oktatta a nemzetközi magánjogot. A kecskeméti dékán búcsúztatója szerint „felbecsülhetetlen értékű szolgálatot teljesített akadémiánknak; negyedszázadon át működött az Egyetemes Református Jogakadémián és ez a működése aranybetűkkel lesz beírva akadémiánk történetébe”.⁴⁴²

A kecskeméti Jogakadémia évkönyveiben két nagyobb tanulmánya jelent meg. Az egyik a szerző „Kezességi alakok a római jogban” című művének tartalmi kivonata volt. Ebben Gaius nyomán a magánjogi kezességvállalókról értekezett. A másik terjedelmesebb mű a római kori jogági felosztás elméleti-történeti kérdéseiről szólt. Ebben megállapította, hogy a római magánjog töretlen fejlődésével párhuzamosan a birodalom közjoga fokozatosan háttérbe szorult.⁴⁴³ 1946. szeptember 1-én a Jogakadémiai Kormányzó Bizottság visszahívta az akadémiára dékánnak. Tisztségét 1947-ig látta el.

Gergeley György (1875-1928) jogi tanulmányait Budapesten, Debrecenben és a kolozsvári egyetemen végezte. 1899-ben polgári ügyszakos bíró lett. 1900-tól tanári állást

439 1905/1906. tanév. ÉVKÖNYV 1906. 47. p.

440 RÉTHEY Ferenc: Külföldi tanulmányutamról. ÉVKÖNYV 1906. 11-17. p. Ez volt az első hazai híradás a legendás törvénygyűjteményről. Vö: Hamurabi törvényei. Szerk. és ford. KMOSSKÓ Mihály. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 1911. 88 p.

441 Magyar Életrajzi Lexikon 2. kötet, L-Z (1982) 506-507. p.

442 DEZSŐ Gyula: Beszámoló a lefolyt tanévről. I. Az intézet állapota. Búcsú Réthey Ferentől, életrajzzal, tevékenységének méltatásával. ÉVKÖNYV 1939. 5-14. p.

443 RÉTHEY Ferenc: Sponsio és fidepromissio. ÉVKÖNYV 1908. 1-67. p.; RÉTHEY Ferenc: Az akarati öntevékenység szerepe a római köz- és magánjog rendszerében. ÉVKÖNYV 1937. 103-142. p.

kapott a máramarosszigeti jogakadémián, tíz évig az intézmény vezetője volt. Mint írta, „polyhisztorságra valló öröklött hajlamának” nagy hasznát vette a szigeti jogakadémián, ahol pályakezdőként egyházjogot, jogtörténetet, római jogot tanított, és később jog- és állambölcseletet, művelődéstörténetet, nemzetközi jogot, jogi encyklopédiát, politikát, statisztikát és magyar közjogot adott elő. Ezek mellett élénken érdeklődött a tudomány más ágai, továbbá társadalmi problémák iránt is. Trianon után, 1921-ben követte a Hódmezővásárhelyre menekült Jogakadémiát. Az intézmény 1924-ben megszűnt, de Gergely György meghívást kapott a kecskeméti jogakadémia római jogi tanszékére. Új állomáshelyén három és fél évig működött, és „bár Kecskemét ezt a beteg embert nem ismerte, mégis megszerette, a szívébe fogadta és munkája iránt nemcsak felettes hatósága, de Kecskemét egész társadalmá is elismeréssel, személye iránt tisztelettel adózott”.⁴⁴⁴

4. A Kecskeméten is oktató római jogászok: Magyary Géza, Helle Károly, Pázmány Zoltán, Marton Géza

Magyary Géza (1864-1928) a későbbi híres perjogász jogtudósi karrierjét szintén a kecskeméti Jogakadémián kezdte. Azon kevés jogászok egyike volt, aki a Magyar Tudományos Akadémia tagja (levelező 1905, rendes 1917) lett. Középiskolai tanulmányait a nagyszombati érseki főgimnáziumban, a jogot a pozsonyi jogakadémián és a budapesti egyetemen végezte. Ezt követően Budapesten ügyvédi és bírósági joggyakorlatot szerzett, majd ügyvédi vizsgát tett.⁴⁴⁵ 1890-től a kecskeméti Jogakadémián a római jog tanárának választották. Itt formálódott a kiadói ügyletekről szóló első műve, amelyben „a kiadói és szerzői jogot, mint a modern jogrendszerek sajátos új intézményeit jelölte meg, álláspontjának igazolására széleskörű történeti kutatással felelt”.⁴⁴⁶

Mivel a tudományos karrier és az anyagi biztonság szempontjából kedvezőbbnek ítélte az állami jogakadémiák lehetőségeit, ezért 1893-tól a nagyváradi jogakadémiára pályázott. Itt már későbbi tudományos tevékenységének megfelelő tanszéken kapott oktatási lehetőséget.

Már országosan elismert tudósként a jogakadémiai tanári időszakának kellemes emlékei méltányos állásfoglalásra készítették. Amikor a felekezeti jogakadémiák megszüntetése került napirendre, utalt rá, hogy az egyházi fenntartású jogakadémiák általános normák és társadalmi igények szerint működtek, az egyházi érdekek – legalábbis a protestáns egyházak esetében – a napi működésben csupán viszonylagos jelentőségűek voltak. Az 1927. szeptember 29-i sajtónyilatkozatában rámutatott arra is, hogy egyik-másik jogakadémián az illető felekezethez tartozó hallgatók száma alacsony, amely nyilvánvalóan ellentétes e jogakadémiáknak a református, illetve az

444 JOÓ Gyula: Dr. zilahi Gergely György 1875-1928. ÉVKÖNYV 1927. 5-8. p. Vö. MOLNÁR Ferenc: Zilahi Gergely György dr. emléke. Debrecen, 1928. 112 p.

445 SZINNYEI 8. köt. 305. p.; Magyary Életrajzi Lexikon 2. kötet, L-Z (1982) 122. p.

446 VINKLER János: Magyary Géza emlékezete. Az MTA Elhunyt Tagjai Fölött Tartott Emlékbeszéd. 1933. 20. sz.

evangélikus jogászártelmiség képzésére irányuló céljával. (Az 1927/1928. tanévben pl. a kecskeméti Jogakadémián a református vallású hallgatók aránya 33,6, a miskolcín pedig az evangélikusoké mindössze 19,5% volt.)⁴⁴⁷

Helle Károly (1870-1920) a jogi képesítés megszerzése után vármegyei közigazgatási gyakornoki állást vállalt. A sikeres jogtudományi doktori vizsgája után ügyvédjelöltként pályázott, és 1892-től állást kapott a kecskeméti Jogakadémián. A római jog tanára lett, majd 1896-ban – második kísérletre – a debreceni jogakadémia perjogi tanszékére került. Kovács Pál kecskeméti igazgató az állásváltást említve szomorúan konstatálja, hogy „a fiatal tanárok rendszerint csak pár évig maradnak meg a jogakadémia kötelékében, azután több jövedelmet biztosító akadémiákra mennek. Így a múlt évben is egy fiatal tanár, dr. Helle Károly, lemondott, megválasztatván a debreceni jogakadémiára”.⁴⁴⁸ 1905-től már a kassai jogakadémián tanított. Kolozsvárt 1912-ben sikerrel pályázta meg az egyetemi tanári állást, majd egy év múlva a budapesti egyetem római jogi tanszékének professzora lett.⁴⁴⁹

Kecskeméti időszakában az 1894. október 21-i tanári székfoglalójában (Vis major a római és a modern forgalmi jogban címmel) a római jogi kategóriák magyar és német továbbélését elemezte a kereskedelmi jog terén. Definíciója ma is helytálló: „Erőhatalom minden oly véletlen esemény, amely: 1. valamely forgalmi vállalat üzemkörén kívül támadva, az ezen üzemkörbe való behatása által emberben vagy javakban kárt okozott; továbbá amely: 2. fellépésének ereje és módja által az élet rendes folyásában előfordulni szokott véletlen eseményeket nyilvánvalólag felülmúlja.”⁴⁵⁰ Kecskeméten írta a *Törvény a házassági jogról* (1894: XXXI. t.-cz. jegyzetekkel és utasításokkal ellátva. Kecskemét, 1894.) című munkáját, és kezdte el sajtó alá rendezni *A római jog forrásainak története* (I-II.) című, később, 1909-ben és 1911-ben, Budapesten megjelent, napjainkban is számon tartott művét is.

Pázmány Zoltán (1869-1948) szintén a kecskeméti Jogakadémián kezdte tudományos pályáját. Középiskoláit Komáromban, Győrött, Esztergomban, bölcsészeti tanulmányait Rómában, a pápai Gergely-egyetemen végezte. A jogot Budapesten hallgatta. Szabadkán volt joggyakornok, majd Bácsstopolyán és Fiumében aljegyző. Amikor tanári pályázatát Kecskemétre beadta, már bölcsészettudományi (1890) és jogtudományi (1894) doktorátussal rendelkezett. 1896-ban a budapesti egyetem magántanárrá avatta. 1896-tól 1903-ig a kecskeméti, 1904-től a pozsonyi jogakadémián tanított. A pozsonyi jogi főiskola áttelepülése után Budapesten, majd a pécsi egyetemen folytatta tanári pályáját. A kecskeméti jogakadémián ugyan lehetőséget kapott külföldi kiutazásokra, állásban is

447 LADÁNYI Andor: Az egyházak és a felsőoktatás a Horthy-korszakban. Történelmi szemle, 2002 (44. évf.) 3-4. sz. 305. p.

448 Protestáns egyházi és iskolai lapok 39. évf. 1896. 43. sz. 683. p.; SZENTPÉTERI KUN Béla: Debreceni jogtanítók. Debreceni Szemle, 1931 (5. évf.) 3. sz. 103. p.

449 SIKLÓSI Iván: Helle Károly. In: Magyar jogtudósok IV. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014. 33-42. p.; Magyar Életrajzi Lexikon 1. kötet, A-K (1967) 702. p.; KÉL.

450 ÉVKÖNYV 1892. 29. p.

maradhatott, de fizetést nem kapott. Tanulmányútjai során járt Rómában, Fiumében, Londonban, Párizsban, Brüsszelben, Tuniszbán, Lipcsében, Zürichben és Bécsben. Fő kutatási területe kezdetben a római jog és az ehhez kapcsolódó jogi papirologia. Családtörténettel és heraldikával is foglalkozott.⁴⁵¹

Amikor 1939-ben négyévi bírósági szolgálat és 43 év professzori időszak után nyugdíjba vonult, a Pécsi Napló a jog- és a bölcsészet doktoraként, jogi íróként, geneologusként és polyglott külpolitikusként köszöntötte. Kiemelte legendás nyelvtudását, utalva ifjúkori török, arab, svéd és héber tanulmányaira is. Pázmány a lap szerint tudott latinul, németül, franciául, olaszul, angolul, spanyolul; olvasott és írt portugálul, hollandul, jiddisül, eszperantóul. Ezen kívül „törte az orosz is”.⁴⁵²

Pázmány is azok közé tartozott, akik a Jogakadémián szabadságot kaptak a maguk finanszírozta külföldi tanulmányútaikhoz. A kecskeméti Jogakadémia évkönyve megőrizte tartalmas úti beszámolóját, amelyben a lipcsei, zürichi, bécsi, párizsi, londoni, páduai és római egyetemeken a római jogi oktatással kapcsolatban szerzett.⁴⁵³ Meglepte a lipcsei jogi oktatás nyitottsága. „Szem előtt tartva azon igazságot, hogy az egyes tudományszakok elkülönözött egészet nem képeznek, s alapos elsajátításuk, nemkülönben eredménydús művelésük az egyes rokon-tudományok ismeretétől is függ, egyéb egyetemekkel megegyezőleg a lipcsei egyetem jogi kara bölcsészeti, történelmi – különösen római s német, szorosabb értelemben vett nemzeti történelmi, orvosi s gazdasági tanulmányokra is utalja hallgatóit.” Említette, hogy Zürichben a nők is szép számmal hallgathatják a jogi tanfolyamokat. Rácsodákozott, hogy a bécsi császári könyvtár, amely 300.000 könyvet tartalmaz, csupán augusztus 15-től van zárva egy hónapig. Utalt rá, hogy a használatban nem lévő tudományos könyveit a könyvtár – kérésre és díj ellenében – a kecskeméti Jogakadémiának is kikölcsönzi. Újszerűnek tartotta, hogy a párizsi egyetemen muzulmán jogot is oktattak. A körút tapasztalait összegezve megállapította, hogy nálunk nagyobb az oktatási fegyelem, és hogy a magyar vidéki jogakadémiai szakoktatás európai színvonalon áll.

Székfoglaló előadására az alkalmazása után négy évvel, az 1900. szeptember 16-i tanévnyitón került sor. Értekezése a haszonélvezetről szólt, amelyből előző évben könyvrészletet jelentetett meg. A dogmatikus alapelvek ismertetése után a klasszikus kori jogászok, majd a pandektisták nézeteit taglalta. „Idegen jogrendszer tételei és vitái ezek; de általános jellegüknel fogva elméleti, és gyakorlati honi jogunk előtt is értékkel bírnak. Az egyes elavult intézmények ismertetését a jogtörténelmi szempont teszi joga-

451 HORNYIK József: Kecskeméti írók. Kecskemét, 1901. 57. p.; Magyar Életrajzi Lexikon 2. kötet, L-Z (1982) 379. p. Újabb irodalom: PÓKECZ KOVÁCS Attila: Pázmány Zoltán. Magyar Jogtudósok II. (Szerk.: HAMZA Gábor) Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2001. 196. p.

452 Pécsi Napló, 1939. június (48. évf.) 143. sz. Pécs, június 24. 4. p.; JUSZTINGER János: Pázmány Zoltán (1869-1948) In: Pécsi jogászprofesszorok emlékezete (1923-2008) Antológia. (Szerk: KAJTÁR István) Pécs, 2008. 295. p.

453 PÁZMÁNY Zoltán: Jogi tanulmányok néhány külföldi egyetemen. ÉVKÖNYV 1898. 1-17. p.

sulttá.²⁴⁵⁴ A mű kitért a követelések felett konstituált zálogjog (pignus nominis) egyik legvitatottabb kérdésére is.

A korábbiakban utaltunk rá, hogy a jogakadémiai tanárok rendkívül nehéz anyagi körülmények között dolgoztak. A tanári fizetés Kecskeméten sokáig a legalacsonyabb volt; némi kiegészítést a szakkönyvek és a megvásárolt oktatási anyagok bevétele jelentett. A könyvek kiadása és forgalmazása eseti jellegű, a Jogakadémiától független volt. Pázmány Zoltán könyvének kiadói ajánlása és ennek hirlapi promóciója jól jellemzi a tudományos művek kereskedelmével összefüggő korabeli viszonyokat.

„A haszonélvezet a római jogban cím alatt civilizisztikus monográfia jelenik meg a napokban dr. Pázmány Zoltán kecskeméti jogakadémiai tanártól. A mű a haszonélvezet intézményét különböző vonásaiban állítja szeméink elé a remekjogi szövegforrások, a középkori glossatorok, a pandektisták művei nyomán, a Corpus Juris egyes homályos, ellentétes helyeinek egy védejű felderítése, összegyűjtése, értelmezése mellett. Függelékben a szerző a haszonélvezet intézményét ismerteti s méltatja a szász, zürichi, porosz, német törvénykönyvekben s a franczia, olasz, spanyol, holland, angol jogokban, mint ahol többé-kevésbé a római jog hatása alatt alakult. A munka kitartó alapos munkálkodásról, nagy nyelvismeretről és római jogi tájékozottságról tesz bizonyosságot, s mint ilyen, a joghallgatók és a gyakorlat emberei által is érdekel és haszonnal forgatható. Ajánlhatjuk a kir. törvényszékek s a jogi főiskolák könyvtárai részére. A munka 262 oldalnyi terjedelemben jelent meg Komor Gyula könyvkiadó bizományában Kecskeméten. Ára 5 korona. Kapható minden könyvkereskedésben.”²⁴⁵⁵

Pázmány a tudományos eredményeit az oktatásban is hasznosította. Heti nyolc órás római jogi előadásain túl kecskeméti időszakában Az „Usus fructus” a római jogban címmel heti egy óra szabadon választott kurzust, a második félévben Bölcseszettörténet címmel szintén szabadon választható tárgyat hirdetett.

Marton Géza (1880-1957) a tekintélyes római jogász is vidéki jogakadémián kezdte tudományos és oktatói pályáját. 1913-ban a budapesti egyetemen magántanári képesítést szerzett. 1907-től a máramarosszigeti, 1919-től 1921-ig a kecskeméti jogakadémia tanára volt. Kecskeméten a kar meghívó javaslatának megfelelően, pályázat mellőzésével lett rendes tanár. A végső döntést a tanszéket fenntartó kecskeméti törvényhatósági közgyűlés 1917. január 31-én hozta. A háborús viszonyok miatt állását csak 1918 január 1-én foglalhatta el.

Az 1920-21 tanévtől a kecskeméti Jogakadémia helyettes-igazgatói tisztét is viselte. A kar igazgatójának beszámolója szerint szorgosan készítette tananyagait, a később legendássá vált római jogi tankönyvének első verziója már ekkor kiadás előtt állt.

454 PÁZMÁNY Zoltán: Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1900. 4-42. p.

455 PÁZMÁNY Zoltán: A haszonélvezet a római jogban. [De usufructu secundum ius Romanum.] Kecskemét, 1902. 262 p.

1921-ben meghívást, majd kormányzói kinevezést kapott a debreceni egyetemre, ezért kecskeméti állásáról ez év 1921. november 15-én lemondott. A kar kormányzó testülete szokatlan gesztussal, egyedi kari tanácsi határozattal búcsúzott a már ekkor országos tekintélyű fiatal tanáráról. „Az igazgatótanács sajnálattal veszi tudomásul Dr. Marton Géának, jogakadémiai tanári állásáról lemondását. Megállapítja, hogy nevezett tanár úr Jogakadémiánkon 1918 január 1-től kezdve lemondása napjáig, mint a római jognak nyilvános rendes s az államszámvitel-tannak előadó-tanára az eljáróságának legteljesebb elismerésétől kísérve működött, s így mindenképen megfelelt azon bizalomnak, melyet neki az igazgatótanács, s Kecskemét város törvényhatósági bizottsága előlegezett akkor, amidőn őt e tanszékre annak idején meghívta, illetőleg arra pályázat kiírásának mellőzésével egyhangúlag megválasztotta. Ezen buzgóságáért és eredményes munkásságáért neki az igazgatótanács ezennel meleg köszönetet mond s további pályáján, a magyar jogtudománynak is díszeré, neki szerencsét kíván.”⁴⁵⁶ Marton Géza 1937-57 között a budapesti egyetemen római jogot tanított.⁴⁵⁷

5. Egyházjog, jogtörténet: Romocsa Rezső, Horváth Ádám, Szászy Béla, Móricz Károly

Az 1875-ös szervezeti átalakulás után az egyházjog és jogtörténet tanára az akkor 23 éves *Romocsa Rezső* (1852-1884) lett.⁴⁵⁸ 1876-os székfoglaló beszédében az állam és az egyház kapcsolatáról szólt, elemezve a kontinentális és az észak-amerikai megoldásokat. A hazánk által követendő megoldásként Cavour „szabad egyház szabad államban” tételét javasolta, és a részletszabályozás terén alapvetően az amerikai minta követését ajánlotta. Deák Ferenc nyomán azonban szükségesnek tartotta, hogy ne tagadjuk meg a múltunkat, történelmi előzményeinket, hiszen „bizonyos értelemben, conservatív jellemű nép vagyunk”. Azt viszont elkerülhetetlennek vélte, hogy a szabadság rendszerét az egyház és állam közötti viszonyokra nálunk is alkalmazni kell. E reformokat azonban nem hirtelen, sőt csakis érett megfontolás után szabad megvalósítani.⁴⁵⁹

A második hivatalba emelt jogtörténész *Horváth Ádám* (1861-1915) kecskeméti tanár volt. Horváth a gimnáziumot Kecskeméten és Nagykőrösön végezte, a jogi diplomáját és doktori fokozatát a budapesti egyetemen szerezte. 1882-ben hívták meg a kecskeméti Jogakadémiára, ahol jogtörténetet és egyházjogot adott elő. Élénk politikai tevékeny-

456 KOVÁTS Andor: Adatok jogakadémiánk történetéhez. I. Az intézet állapota. ÉVKÖNYV 1921. 12-13. p.

457 KOVÁCS I. 51. p.; ZLINSZKY János: Marton Géza (1880-1957). Magyar Jogtudósok I. (Szerk. HAMZA Gábor) Budapest, 1991. 97-104. p.

458 Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő, 1884 (6. évf., 11-12. sz.) 556. p. Dezső utóneve is volt: HU BFL - IV.1411.b – 1891-00854. sz.

459 ROMOCSA Rezső: Székfoglaló beszéd. ÉVKÖNYV 1876. 22-23. p. További munkái: Az állam és egyház közötti viszony. (Székfoglaló értekezés.) Kecskemét, 1876. 22 p.; Az állam és az egyház. (A kecskeméti ref. jogakad. 1879/80-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1880. 23 p.

séget is végzett, ő szervezte újjá a helyi Függetlenségi és 48-as Pártot. Közben 1886. május 31-én egy párbajban életveszélyesen megsebesült.⁴⁶⁰

Horváth székfoglaló beszédét, mint az egyetemes és magyar jogtörténet, egyházjog és legújabbkori egyetemes történet tanszékére 1884. október 31-én megválasztott jogtanár, 1885. szeptember 9-én, az 1885-86. évi tanév ünnepélyes megnyitóján tartotta. E korban szokatlan tárgyköréről, a magyar nők jogi helyzetéről szólt. Kiindulópontja szerint „Azon természeti alaptörvénynek, mely férfit és nőt különböző szervezettel, egymástól eltérő testi és lelki tulajdonságokkal ruház fel s ez által őket életcéljaiknak más-más módon való megoldására utalja: szükségkép alaptörvényül kell szolgálnia a jogban is.” A beszéd tanulmányra formált változatában alapos áttekintést olvashatunk a régi magyar jogi normák nőket érintő diszkriminatív és privilegizáló rendelkezéseiről.⁴⁶¹ Horváth a következő évben a város egyik országgyűlési képviselője lett, és lemondott tanári állásáról.⁴⁶² Tanszékét átmeneti jelleggel *Kiss János* ügyvéd alügyész töltötte be 1887 és 1889 között.

A kecskeméti Jogakadémián kezdte tanári és tudományos pályafutását *Szászy Béla* (1865-1931) a későbbi neves igazságügyi államtitkár és az MTA levelező tagja is. Jogi diplomájának megszerzése után először ügyvédjelölt, majd a székesfőváros fogalmazó díjnoka lett. Sikertelenül pályázott a fővárosi közigazgatási gyakornokságra, így a budapesti VII. kerületi járásbírósnál segélydíjas joggyakornok lett. 1889 szeptemberében Kecskemét város törvényhatósági bizottsága az alig 24 éves fiatal embert a jogtörténet és az egyházjog tanárának választotta meg.

Székfoglaló előadását 1891. október 18-án „Az egyházi büntető hatalom köre” címmel tartotta. „Célom az egyházi büntető hatalom körének az állami büntető hatalommal szemben való megvonása. Ehhez legbiztosabban az egyházi büntető hatalom tárgyilagossága terjedelmének megállapítása vezethet. Előzetesen azonban rövid történelmi áttekintést kell nyújtanom e kör alakulási fázisai felől.” Összegzése szerint: „Az életet, testi épséget és sérthetlenséget, személyes szabadságot, vagyont, becsületet az állam biztosítja, a politikai jogokat, közhivatalt az állam adja polgárainak, s csakis ő lehet jogosítva azokat tőlük elvenni. Ellenben a lelki jókat, a vallás vigaszát, az üdvözülés reményét, az ima, kegyszerek, istentisztelet jótéteményét, az egyházi temetkezés jogát, az egyháztagsági jogokat, az egyházhivatalt az egyház adja vagy biztosítja – legalábbis a katolikus egyház felfogása szerint – a híveknek, miért is csak őt tarthatjuk jogosítottnak azok elvonására.”⁴⁶³

460 1886 május 31-én pisztolypárbaja volt Füzesy városi kapitánynyal, amelyben életveszélyesen megsebesült. A párbajra az adott okot, hogy Horváth Ádám azt írta a Kecskemét című lapban Füzesyről, hogy verseit plagizálta. Budapesti Hírlap, 1904. február (24. évf.) 43. sz. 9. p.

461 HORVÁTH ÁDÁM: A magyar nők jogi helyzete. (Székfoglaló értekezés.) ÉVKÖNYV 1886. 3-28. p.

462 ÉVKÖNYV 1884. 45. p.; Kecskemét ünnepe. Ország-Világ, 1898 (19. évf.) 1. sz. 4. p.

463 SZÁSZY BÉLA: Az egyházi büntető hatalom köre. Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1891. 12., 33. p.

Három évig oktatott Kecskeméten, ahol barátságot kötött Magyary Gézával. Magyary Nagyváradra távozása is megerősítette szándékát, hogy tanári hivatását a bírói talárral cserélte fel. Az egyik neves méltatója szerint nem a tudományhoz, nem a tanítói hivatáshoz lett hűtlen, amikor a kecskeméti fakultás helyett biztosabb talajt, határozottabb lehetőségeket keresett. Az itteni főiskola ugyanis „az előtt a fenyegető veszély előtt állott, hogy fenntartó testületei feladják, és az intézetet megszüntetik”.⁴⁶⁴ Később igazságügyi minisztérium törvényelőkészítő osztályára került, majd 1918 novemberétől államtitkár lett. 1919. augusztus 7-től 15-ig az igazságügyminisztérium ideiglenes vezetésére kapott megbízást. Ezt követően visszatért az államtitkári székbe. Az alkotmányosság helyreállításáról szóló 1920. évi I. tc. tervezetét és a polgári törvénykönyv javaslatának végleges szövegét is ő készítette.⁴⁶⁵

Szászy Béla távozása után az egyházbizományi és jogtörténeti tanszékre kiírt pályázatot egyhangú szavazással *Móricz Károly* (1864-1940) nyerte meg. Móricz a budapesti egyetemen szerzett jogi oklevelet és doktorátust, majd Nagyenyeden és Nagyszébenben pénzügyi fogalmazóként kezdte pályáját. Kecskeméten a sikeresen kiállt egy évi próbaidő után, az 1892/93-as tanévtől kapott végleges tanári állást.⁴⁶⁶ Szerteágazó tudományos munkássága volt, és ezen belül bátran és elmélyülten foglalkozott az egyházbizományi kérdésekkel és a hazai jogi felsőoktatás reformjával.

Tanári székfoglaló értekezése XIII. Leó pápa 1886. augusztus 21-én, a magyar püspöki karhoz intézett „*Quod multum*” kezdetű apostoli levelének kritikai értelmezéséről szólt. A pápa a szabadság olyan mértékű visszaszerzését tűzte ki a magyarországi római katolikus egyház elé, amelyet korábban élvezett Magyarországon. Móricz szerint ez azt jelentené, hogy az egyházi élet terén minden kizárólag a római katolikus egyház akarata szerint történne. Álláspontja szerint a katolikus klérus is erre törekszik, és ez olvasható ki a püspöki kar 1893. március 3-i, a magyar kormányhoz intézett emlékiratából is. Ez a szabadságfelfogás „ellenkező irányba gravitál a magyar kormány és a szabadelvű párt egyházbizományi politikai programjával”.⁴⁶⁷

Móricz érzékeny volt a közpolitikai kérdések iránt is. Az országgyűlési választójog napirenden lévő vitájában azt javasolta, hogy a reformot a törvényhatósági bizottságok képzésének átalakításával egy időben kell végrehajtani, és ennek során a munkások, a fizetésből élők képviselőit, és ebben a kategóriában a választásokon a nők részvételét is biztosítani kellene.⁴⁶⁸

464 Szászi Szászy Béla emlékezete írta KOLOSVÁRY Bálint. Az MTA Elhunyt Tagjai Fölött Tartott Emlékbeszédék 1934. 2. sz. 4. p.

465 Magyar Életrajzi Lexikon 2. kötet, L-Z (1982) 712-713. p.

466 Protestáns egyházi és iskolai lapok (36. évf.) 1893. 44. sz. 699. p.

467 MÓRICZ Károly: Tanári székfoglaló értekezés. XIII. Leó pápa enciklikája alapján a katolikus egyháznak a vegyes házasságokkal kapcsolatos jogi követelése és a polgári házasság kérdése. ÉVKÖNYV 1893. 48. p.

468 MÓRICZ Károly Különvélemény az országgyűlési választójog reformjára nézve. ÉVKÖNYV 1911. 11-23. p.

Nyíltan foglalt állást az egyetem és a jogakadémiák viszonyának ügyében is. Nem vitatta, hogy az egyetemeken a tanári kar átlagosan nagyobb tudományos képzettséggel rendelkezik. Ennek egyrészt az az oka, hogy akadémiai tanári karok „ambitiosusabb, nagyobb tudományos munkásságot kifejtő része egyetemre törekszik”, másfelől viszont az, hogy a kormány az „általa jobbaknak ítélt erőket” az egyetemekre koncentrálja. Azt viszont vitatta, hogy a nagyobb tudományos tájékozottság feltétlenül sikeresebb és eredményesebb képzést eredményez. Ebben a tekintetben kérdésesnek tekintette „az egyetemek, specialiter pedig hazánk első főiskolájának, a budapesti egyetemnek az akadémiáknál magasabb nivóját.”⁴⁶⁹

6. A jogbölcsezet, a bölcsészeti erkölcsstan és a büntetőjog tanárai

Nagy Ferenc (1842-1899) a Jogakadémia megalakulása előtt a jogbölcsezet tanára volt, majd 1875-től 1898-ig rendkívüli tanárként jogbölcseletet oktatott. Nagyenyedi gimnáziumi és kolozsvári jogi tanulmányai után a pesti teológiai akadémián tanult, majd két esztendő az edinburghi egyetemen töltött. 1871-ben a pesti felső leányiskolában, 1872-73-ban a pesti református főgimnáziumban tanított. 1873-tól a kecskeméti református kollégiumban a bölcseletet, hittant, a latin és magyar nyelvet oktatta. *A bölcsészeti története kezdetétől mostanig* (Kecskemét, 1877.) című tankönyvéből a Jogakadémia hallgatói is vizsgáztak.

Kováts Andor (1884-1942) kecskeméti születésű, a Jogakadémia mellett hosszú ideig kitaró jogakadémiai tanár volt. A középiskolát szülővárosában, jogi tanulmányait Kecskeméten, Budapesten, Münchenben és a kolozsvári egyetemen végezte. 1906-ban állam-, 1907-ben jogtudori diplomát szerzett. 1906-ban a szolnoki törvényszéknél joggyakornok lett és e minőségében később Kecskemétre került. A bírói vizsga letétele után 1909-ben Déván törvényszéki jegyző lett, és a következő évben kapott a Jogakadémia büntetőjog-jogbölcseleti tanszékére rendkívüli tanári megbízást. 1917-ben Pozsonyban szerzett magántanári képesítése után 1918-tól rendes tanár, 1920-tól a Jogakadémia igazgatója. Közben az I. világháborúban, mint alezredes a belgrádi közigazgatás vezetője (1918) volt.

A Kecskemét (1906), a Kecskeméti Híradó (1911-1918) és a Jogakadémiai Tanárok Országos Egyesülete Hivatalos Közlönye szerkesztője (1921) volt. Munkásgimnáziumot (lényegében az első népfőiskolát) alapított és vezetett Kecskeméten. 1923-tól a debreceni Tisza István Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a büntetőjog és a büntető eljárásjog nyilvános rendes tanára és a Hittudományi Karon a büntetőjog előadó tanára (1923-1942) volt. A Kar dékánjává is megválasztották (1937-1938).

Kováts anyagi büntetőjoggal, közjoggal foglalkozott, a klasszikus anyagi büntetőjogi iskola egyik legjelentősebb magyarországi személyisége volt. Első dolgozata 1906-ban jelent meg *Az angol és magyar gyűlekezői jog párhuzama* címmel. E művét nagy számban

469 MÓRICZ Károly: Pro domo. Dr. Ráth Zoltán cikkéhez a jogakadémiákról. Jogtudományi Közlöny, 1897. 10. sz. 74. p.

kövezték különböző tárgyú cikkek, értekezések a szak- és napilapok hasábjain. Számos büntetőjogi szakkönyv szerzője volt. Ez utóbbiak között jelentősek a *Bevezető tanulmányok a büntetőjogi elévülés tanába* (1915), amelynek alapján habilitációja történt, és *A büntetőjogi elévülés dogmatikája* (1922.) című, ma is számon tartott büntető-elméleti munkái.⁴⁷⁰

Vámos Béla (1847-1911) középiskoláit Pápán, majd Kecskeméten végezte. A régi főiskolán 1869 őszétől két évig segédtanár, majd rendes tanár volt. Ő is büntetőjogot oktatott, számos cikke jelent meg a Büntetőjog Tárában. 1884-ben országgyűlési képviselő lett, majd 1890-ben Kecskemét rendőrfőkapitányává nevezték ki. Szerkesztője volt a „Kecskemét” című lapnak, amely számos jogakadémiai tárgyú cikk állandó fóruma volt.⁴⁷¹

Magyar István (1864-1954) középiskoláit Kiszszebenben és Eperjesen végezte, majd az ottani jogakadémián tanult. 1890-ben jogtudori, 1894-ben ügyvédi diplomát szerzett. 1892-ben a kecskeméti Jogakadémia oktatója lett, két év múlva magántanári minősítést kapott. Jobbölceletet és büntetőjogot, büntető eljárásjogot és büntetőjogi lélektant tanított. Ő is a gyakorlati jogi pályát választotta, Kozma Sándor, az akkori budapesti főügyész hívására 1898-ban ügyészségi szolgálatába lépett. 1902-től ügyész, 1907-től főügyész helyettes, 1914-ben kúriai bíró, 1924-ben kúriai tanácselnök, 1930 és 1934 között koronaügyész volt. Büntetőjogi kérdésekről írt rövidebb tanulmányokat. Kalazanci Szent Józsefről „*A piarista rend és szent alapítója*” címmel könyve jelent meg Kecskeméten.⁴⁷²

Tegze (Tegze) Gyula (1867-1939) a pénzügyminisztérium segédfogalmazója volt 1893 és 1895 között. 1895-től a kecskeméti Jogakadémián a büntetőjog, jobbölcelet és az erkölcs tanára. 1907 és 1910 között a jogakadémia igazgatója. Székfoglaló előadását készülő jobbölceleti kötetének egy fejezetéből tartotta; Platón, Arisztotelész, Cicero és a középkori keresztény egyház államfelfogását ismertette.⁴⁷³ 1910-től Debrecenben a jogakadémián, a jobbölcelet és a nemzetközi jog rendes tanára, 1914 és 1937 között a debreceni Tisza István Tudományegyetemen a jobbölcelet és a nemzetközi jog nyilvános rendes tanára lett. Fontos egyetemi tisztségekre is megválasztották: két ciklusban (1918-1919 és 1930-1931) a jog- és államtudományi kar dékánja, és egy időszakban az egyetem rektora is volt (1922-1923).⁴⁷⁴

Rács Béla (1875-1945) a büntetőjog professzora volt Kecskeméten 1924 és 1943 között. A máramarosi jogakadémián kezdte oktatói pályafutását, ahol 1907. szeptember 1-től kezdve működött. 1914-ben a kolozsvári tudományegyetem jog- és államtudományi karán magyar büntető perjogból egyetemi magántanári címet kapott. Hódmezővásárhelyre követte a felszámolt máramarosi akadémiát, majd 1924-ben került Kecskemétre, ahol

470 REPERTÓRIUM 74. p. MECZNER Sándor: Búcsú d[okto]r Kováts Andortól. ÉVKÖNYV 1922. 44-46. p.

471 SZINNYEI 14. köt. 825-826. p; KÉL; REPERTÓRIUM 9-11, 14-17. p.

472 Magyar Életrajzi Lexikon 2. kötet, L-Z (1982) 120. p.

473 TEGZE Gyula: Szerves társadalomtani elméletek. Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1897. 1-87. p.

474 SZABADFALVI József: Tegze Gyula jogászprofesszor, a Debreceni M. kir. Tudományegyetem 1922/23. tanévi Rector Magnificusa. MMXV. Vol. VI. nr. 3-4.

21 évig oktatott. A szegedi egyetem jogi karán 1936-ban magántanár, majd 1938-ban egyetemi nyilvános rendes tanár lett.⁴⁷⁵

Szűkebb tudományos szakterülete a büntetőjog volt. Első tudományos műve a híres petrovai rablógyilkosság bűnperének perrendszerű feldolgozása volt, melynek során elemezte a nyomozás, a vizsgálat és a főtárgyalás főbb mozzanatait, a perbeszédeket, a jogorvoslatokat, és a kegyelmi kérvényeket. 1925-ös székfoglaló értekezésében⁴⁷⁶ a Csemegi-kódex korrekciójának szükségességét hangsúlyozta és a tárgykörben született novella-tervezetek tartalmát bírálta. Két évvel később megjelent tanulmányában az erőszak és a fenyegetés dogmatikai elhatárolásáról, a rablás és a zsarolás közötti különbségtétel elvi és gyakorlati kérdéseiről értekezett.⁴⁷⁷ E kérdéskörrel foglalkozott 1940-ben megjelent, gyakran hivatkozott tanulmánya is.⁴⁷⁸

Ottlik László miniszterelnökségi osztálytanácsos, egyetemi magántanár, 1922. szeptember 4-től a jog- és állambölcsélet előadója, 1927 óta magántanára volt.⁴⁷⁹ Weninger László államtudományi doktor 1927 és 1931 között tartott a Jogakadémián nemzetközi jogi speciális kollégiumot. A főiskola magántanári címmel tüntette ki. Weninger a magyar királyi vezérkari akadémián a nemzetközi jog rendkívüli tanára volt és előadott a Külügyi Szemináriumban is. Posthumus tanulmánya az egyetemes jogakadémia ünnepi almanachjában jelent meg.⁴⁸⁰ Dr. devecseri *Schultheisz Emil*, a honvédelmi minisztériumba beosztott főelőadó 1931 szeptemberétől a Jogakadémia katonai büntetőjog és eljárás magántanára volt.⁴⁸¹

7. Magánjogi tudományművelés: Csilléry Benő, Kiss Albert, Meczner Sándor, Dezső Gyula

Csilléry Benő (1821-1909) a Jogakadémia meghatározó személyisége volt. Középkispolai tanulmányait Sárbogárdon végezte, majd a pápai főiskolára iratkozott be. 1838-ban

475 REPERTÓRIUM 77. p. RÉTHEY Ferenc: D[okto]r Rácz Béla (1875-1945). ÉVKÖNYV. 1944-1946. 4. p. Megemlékezés az elhunyt tanárról.

476 RÁCZ Béla: Az új büntető javaslatok kritikai ismertetéséről, különös tekintettel a becsületvédelemre és a zsarolás tényálladéka. Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1925. 3-16. p.

477 RÁCZ Béla; Az erőszak és fenyegetés elhatárolása, a rablás és zsarolás tényálladékanál. ÉVKÖNYV 1927. 51-68. p.

478 RÁCZ Béla: Revízió a büntetőjogi deliktumok tükrében. ÉVKÖNYV 1940. 113-133. p.

479 SZABADFALVI József: Ottlik László. In: HAMZA Gábor (szerk.): Magyar Jogtudósok. III. köt. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest. 191-208.; SZABADFALVI József: Egy elfeledett társadalomtudós: Portrévázlat Ottlik Lászlóról. Magyar Szemle, Új folyam XV. évf. 3-4. sz. 58-78. o.

480 RÁCZ Béla: Weninger László haláláról. ÉVKÖNYV 1931. 39-40. p.; WENINGER László: A nemzetközi jog tudományának fejlődése Magyarországon a világháború után. Kecskemét, 1931. 17 p.

481 KARDOS Sándor: Devecseri Schultheisz Emil (1899-1984). In: Magyar jogtudósok V. köt. (Szerk.: HAMZA Gábor) ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2015. 161-176. p.

a kecskeméti református iskolába iratkozott be, és 1838-tól 1842-ig terjedő négy év alatt elvégezte a főgimnáziumi osztályokkal kapcsolatos jogi tanfolyamokat. 1842-ben Pest megyében a pesti járás főszolgabírói hivatalánál joggyakornok lett. 1843-ban Pozsonyban királyi táblai jegyzőnek esküdött fel. 1844-ben köz-, 1845-ben váltóügyvédi vizsgát tett. 1847-ben ügyvéd, később Pest megye pilisi járásában megyei esküdt volt. 1848-ban Pest megyében tiszti alügyész lett, és a pestvárosi nemzetőrséggel táborba vonulva részt vett a szabadságharcban. 1849-ben Pest megye tisztikarával Szegedre, majd Aradra vonult, és a fegyverletételig Aradon tartózkodott.

1850-ben osztrák jogból ügyvédi vizsgát tett, és ügyvédi irodát nyitott Pesten. 1851-ben Lacháza város főjegyzőjévé választották, ahol egy évtizedig irányította a helyi közigazgatást. Később az oktatásban is hasznosította a városi adóügyekben szerzett komoly gyakorlati tapasztalatait. Az osztrákok által kínált adóhivatali állást nem fogadta el. 1861-ben a Jászkun kerület alügyészi állására választották meg, de mivel Pest megyétől ismételt bizalmat kapott, az utóbbi mellett döntött. Pest megye tiszteletbeli főügyészeként a Kecskeméten működő megyei törvényszéknél a fenyítő ügyek vezetését vette át, immár törvénykezési tapasztalatokat is gyűjtve későbbi hivatásához.

1862 augusztusában a Jogakadémia rendes tanárává választották, és rövidesen az iskola vezetését is rábízták. 1862-ben a kecskeméti református Jogakadémia újjászervezése alkalmával a magyar magánjog tanszékére hívták meg, és ettől kezdve 35 esztendőn át az intézet rendes tanára volt. Sokáig római jogot, 1875 óta pedig a magyar magánjogon kívül az osztrák magánjogot és a bányajogot, sőt tanári időszaka utolsó éveiben az államszámvitelt is előadta. 1865-ben a jogakadémia igazgatójává választották, s 1875-ig négy ciklusban állt a főiskola élén. 1875-től 1891-ig megszakítás nélkül a jogakadémia igazgatója volt. Ebben az időszakban jött létre a Csilléry-Dékány ösztöndíj-alapítvány, melyet 1887-ben Csilléry Benő és Dékány István jogtanárok 25 évi tanári jubileuma alkalmával tanártársaik az ő emlékükre alapítottak. Az alapítvány az érdemes szegénysorsú joghallgatók támogatására szolgált. 1897-ben, 77 éves korában adta fel rendes tanári állását, de mint a jogakadémia magántanára, tovább tanított, s e magántanárságot egészen haláláig megtartotta. Működése alatt teljes jog- és államtudományi akadémiaiá fejlődött az intézmény, amelynek 20 évig igazgatója, 35 évig tanára volt.

Csilléry tudományos tevékenységét vizsgálva említenünk kell, hogy tanszékét a „kis kiegyezés” időszakában, a magyar alkotmányos élet ébredésekor foglalta el. Tagja volt annak a tanár-generációnak, melynek történelmi szerepe a rendi magyar jog modernizálása és oktatása volt. Az Országbírói Értekezlet nyomán született Ideiglenes Törvénykezési Szabályok átmeneti állapotot eredményeztek, hiszen a magánjog terén alapvetően konzerválták a korábbi szokásokat és megerősítették az előző időszak tételes normáinak java részét is. A tudományra hárult az a feladat, hogy ösztönözze a jogi rendszer átalakítását. A kortársi emlékezés szerint e munkához Csilléry Benő személyét „igen szerencsésen választották meg az illetékes tényezők, midőn őt 1862-ben az említett tanszékre meghívták. Oly erőt nyert benne az intézet, aki már előzőleg a gyakorlati jogászai működés terén is szerzett szélesebb látókört az elméleti tudáshoz, s 41

éves életkorának higgadt megfontoltságával, megállapodott nézeteivel a jogi átalakulás korszakában különösen értékes szolgálatokat tehetett a katedrán.” Munkásságának súlypontja az oktatásirányítás volt. Fontos kapcsolatot épített ki a fenntartókkal; a kecskeméti egyházmegye tanácsbírája, a kecskeméti egyház tanácsosa, és a város törvényhatósági bizottságának tagja volt.⁴⁸²

Balásfalvi Kiss Albert (1874-1937) kecskeméti születésű tanár volt. A budapesti, a grazi és a heidelbergi tudományegyetemen tanult (1893-1896), Budapesten jogtudományi doktori oklevelet (1896), majd a magyar magánjog tárgykörben magántanári képesítést szerzett (1902). Közben a berlini, a lipcsei és a müncheni egyetemen kiegészítő tanulmányokat folytatott (1900-1902). 1897 és 1907 között Kecskeméten, az első munkahelyén a magánjogot oktatta. Egy ciklusban (1905 és 1907 között) a Jogakadémia igazgatója is volt. Később, 1914-től nyilvános rendes egyetemi tanár lett a pozsonyi tudományegyetem jog- és államtudományi karán, ahol a magyar és osztrák magánjogi tanszéket vezette. 1921-től a szegedi tudományegyetem jog- és államtudományi karán nemzetközi magánjogot, majd római jogot oktatott.⁴⁸³ Az ottani Jog- és Államtudományi Kar dékánja (1930-1931), dékánhelyettese (1931-1932), az Egyetem rektora (1934-1935), rektorhelyettese (1935-1936) volt.

Kecskeméti tanári székfoglalóját 1903-ban, *A birtokvédelem keletkezése a római jogban* címmel tartotta meg. Ebben a nyomtatásban is megjelent tanulmányában – részben vitatva Savigny álláspontját –, azt fejtette ki, hogy az ager publicusra engedett használati jog a dologi jogosultság speciális válfaja volt. Nem tekinthető tulajdonjognak, mert ezt az állam magának tartotta fenn. De nem volt egyszerű bérlet sem, mert a használat annál nagyobb jogot adott: az ilyen telkek eladhatók, elajándékozhatók, örökölhetők voltak, éppen úgy, mintha magántulajdonban álltak volna. Álláspontja szerint nem lehet e jogviszonyt a magánjogi possessio-val azonosnak tekinteni. Az államnak bármikor gyakorolható visszavételi joga, az elbirtoklás lehetetlensége igazolta e jogviszony közjogi természetét.⁴⁸⁴

Meczner Sándor (1869-1929) 1907 és 1929 között a Jogakadémia magánjog tanára, 1910 és 1911 között a kar igazgatója is volt. Meczner Eperjesen született, elemi és középiskolai tanulmányait is itt végezte. A jogot a budapesti egyetemen hallgatta. A diploma megszerzése után nagybátyja, Hodossy Imre, a Budapesti Ügyvédi Kamara akkori elnöke és országgyűlési képviselő ügyvédi irodájában ügyvédjelölt lett. Később a tanári állást választotta, és 1895-ben a sárospataki jogakadémia magánjogi tanszékére pályázott és

482 REPERTÓRIUM 73. MECZNER Sándor: Csilléry Benő. 1821. nov. 28 - 1909. aug. 23. ÉVKÖNYV 1909:69-73.; KÉL. CSILLÉRY Benő: 1883/84, tanévmegnyitó igazgatói záróbeszéd. Kecskemét, 1884. 4 p.; Uő: A magyar magánjog átalakulása az úrbériség megszűnése által. Kecskemét, 1895.

483 KOVÁCS I. 45. p.; RUSZOLY József: „Magyar volt és professzor volt.” Balásfalvi Kiss Albert. Szeged [folyóirat], 2001.; CSEKEY István: Balásfalvi Kiss Albert. Jogállam, 1937. 283-286. p.

484 KISS Albert: A birtokvédelem keletkezése a római jogban. (Székfoglaló értekezés.) ÉVKÖNYV 1903. 1-16. p.

rendes tanári állást kapott. Abban az időben az egyetemi magántanári képezés még nem volt általánosan kötelező feltétele a rendes tanári státusnak. A sárospataki tanszéket 1895. október 1-én foglalta el; a magyar és osztrák magánjogon kívül a kereskedelmi- és váltójogot is oktatott. Amikor Sárospatakon is megalakult a kötelezően előírt nyolc tanszék, már csak a magyar és osztrák magánjogot és a speciális kollégiumként hozzá csatolt bányajogot tanította. 1899-ben Budapesten ügyvédi vizsgát tett, majd 1902-ben a kolozsvári egyetemen magyar magánjogból habilitált. Sárospatakon 12 évig oktatott, ezalatt egy-egy évben a jogi kari dékánságot és az akadémiai és közigazgatói (lényegében rektori) tisztséget is ellátta. Állami ösztöndíjjal Németországban folytatott tanulmányokat, itt a berlini, jénei, lipcsei és a müncheni egyetemeken kutatott.

1907. szeptember 1-én, Kiss Albert helyére egyhangúlag választották meg kecskeméti tanárnak. Tanársága második évében a távozó Teghze Gyula igazgató utóda lett. Tudományos munkássága döntően a civilizisztika területére esik. Munkáit gyakran idézték, tanulmányai helyet kaptak a rangos jogtudományi folyóiratokban. Tevékenyen részt vett az elhúzódó magánjogi kodifikációs munkálatokban. A polgári törvénykönyv javaslatához az igazságügyi miniszterium felszólítására észrevételeket dolgozott ki „az átadás, mint tulajdonszerzési mód” kérdéskörében. Szorosan vett jogtanári tevékenységén kívül közismert volt a festőművészetben, különösen pedig a „zeneköltésben való jeles talentuma”.⁴⁸⁵

Dezső Gyula (1887-1972) a középiskolát Nagykovácsán, egyetemi tanulmányait a párizsi, a milánói, a berlini, a budapesti és a kolozsvári egyetemeken végezte, ahol államtudományi (1906) és jogtudományi (1907) doktorrá avatták. A debreceni tudományegyetemen 1921-ben magyar magánjogból magántanári képesítést szerzett. 1914-től a máramaroszigeti, 1921-től a sárospataki, 1923-tól a kecskeméti református jogakadémián tanított, címzetes nyilvános rendkívüli tanárként (1926). 1922-25 között az akadémia helyettes igazgatója volt. 1946-tól a debreceni, 1949-től a szegedi tudományegyetemen nyilvános rendes tanár, nyugalomba vonulásáig tanszékvezető (1949-51) volt.⁴⁸⁶

Kecskeméti időszakában is főleg a magánjog személyi és kötelmi jogi részterületeivel foglalkozott. 1917-ben Sztrókay-díjjal tüntették ki. Publikációs tevékenysége rendkívül eredményes; ő volt a legtöbb közleményt megjelentető kecskeméti jogtanár. A debreceni tanári pályázata kapcsán Sztéhlo Zoltán így méltatta Dezső Gyula munkásságát: „Harminc esztendő meghaladó jogirodalmi munkássága ideje alatt önálló könyv alakban megjelent 93 munkája és mintegy 80 cikke. Igen terjedelmes szakirodalmi munkássága úgy a magánjog, mint a jogtudomány egyéb területein; 1618 lapot, tehát több mint 100 ívet tesz ki.”⁴⁸⁷

485 REPERTÓRIUM 74. p. KOVÁCS Andor: D[okto]r Meczner Sándor 25 éves tanári jubileuma. 1922. 4-7. p. Repertórium 74. p. [Meczner Sándor gyászjelentése.] ÉVKÖNYV 1928. 37. p.

486 DEZSŐ Gyula dr. jogakadémiai tanár üdvözlése. A Magyarországi Reformált Egyház Egyetemes Konventjének Jegyzőkönyve 1942. 60. sz. 1942. május 6-7.

487 P. SZABÓ Béla: Pusztarádóczy Dezső Gyula In: „Ernyedetlen szorgalommal” Debreceni Tudományegyetem jogász professzorai (1914-1949) (Historia Facultatis Iuridicae IV), Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Debrecen, 2014. 615. p.

A mellékletben közöljük Dezső Gyulának a Kecskemét című lapban megjelent kisebb írásait is, mert ezek reflektálnak a korabeli társadalmi-közéleti kérdésekre és jól tükrözik az oktatásban, a közéletben és a magánéletben hirdetett és következetesen érvényesített protestáns szellemiséget.

8. Közjog, közigazgatási jog: Jászi Viktor, Joó Gyula, Szeless József, Szigethy Lehel, Kovács Pál, Csekey István

Jászi (1881-ig *Jakubovits*) *Viktor* (1868-1915) jogi író, a későbbi neves egyetemi tanár is a kecskeméti Jogakadémián kezdte tudományos-oktatói pályáját. 1893-1902 között a jogakadémia közjogpolitika tanára volt. 1898-ban Budapesten magántanári képesítést szerzett. 1912-1914 között a kolozsvári, 1914-15-ben a debreceni egyetem tanára lett. Kecskeméti székfoglaló értekezését a horvát-magyar közjogi viszony köréből, az 1868. évi XXX. tc. értelmezéséről tartotta 1895 szeptemberében.⁴⁸⁸

Joó Gyula (1876-1945) 1903-tól volt a kecskeméti Jogakadémia tanára, 1911-től igazgatója.⁴⁸⁹ 1911-ben a kolozsvári egyetemen magántanári képesítést szerzett. A Szegedi Tudományegyetem jogi kara nyilvános rendes egyetemi tanári címmel tüntette ki. Mint református jogakadémiai tanár tisztában volt azzal, hogy iskoláját hazája javára csak egyházán keresztül szolgálhatja. Viszont tisztán látta azt is, hogy az egyház is igényt tarthat felekezeti tanárainak egyházi téren való munkájára.⁴⁹⁰ E kölcsönösség és viszonyosság gondolatától áthatva igyekezett a magyar református egyházi közéletébe is bekapcsolódni; a Dunamelléki Egyházkerület világi főjegyzője, és az Országos Presbiteri Szövetség világi főtíkára volt.

Szeless József (1846-1907) a hivatalos évkönyvek és akadémiai iratok szerint a közjogpolitika és a jogtörténet jogakadémiai tanára volt. Középiskolai tanulmányait Kecskeméten, a jogot a fővárosban végezte. 1870-1880 között tanított a kollégiumban, majd a Jogakadémián. 1880-tól a Kecskeméti Takarékpénztár Egyesület igazgatósági elnöke lett, ezért rendes tanári állásáról lemondott, de mint magántanár változatlanul részt vett az oktatásban. Tagja volt a jogakadémiai vizsgabizottságnak, elnöke lett a kar igazgatótanácsának. Politikai pályája kezdetén a Deák-párthoz tartozott. A Szabadelvű Párt helyi elnöke, majd Kecskemét egyik országgyűlési képviselője lett. Később számos egyesület, egyesület tagjaként hozzájárult a jogakadémia és a város kapcsolatának erősítéséhez. Elnöke volt a jogakadémiai tanárok többségét egyesítő Katona József Körnek (1902-1907), a műkedvelő zenekarnak (úri banda), a dalárdának, a testgyakorló

488 JÁSZI Viktor: Tanulmányok a magyar-horvát közjogi viszony köréből. Székfoglaló értekezés (Részlet a hasonló című, könyvalakban megjelent monographiából.) ÉVKÖNYV 1896. 3-98. p. KÉL.; KOVÁCS I. 42. p.

489 Életrajz és munkásság: KÖTELES Mária: Joó Gyula élete és munkássága (1876-1945). In: Joó Gyula 26-28. p.

490 REPERTORIUM 77. RÉTHEY Ferenc: D[okto]r Joó Gyula (1876-1945). Évkönyv 1944-1946. 5-6. p.

egyesületnek, alelnöke a kaszinónak, a vadásztársaságnak, a gazdasági egyesületnek. A Jogakadémia nyílt támogatója volt, a törvényhatósági bizottsági tagságát és helyi befolyását felhasználta a tanintézet érdekében. Szerkesztette a Kecskeméti Lapokat is, amely a jogakadémiai tanárok egyik fontos publikációs fórumává vált.⁴⁹¹ Temetésén Kiss Albert igazgató a Jogakadémia „legigazibb barátjaként” búcsúztatta. Nagyobb terjedelmű munkája, amely tananyagként is szolgált, a statisztika történeti fejlődéséről és aktuális feladatairól szólt. Másik tanulmányában a bűnvádi statisztika módszertani alapjairól és gyakorlati alkalmazásáról értekezett.⁴⁹²

Szigethy Lehel (1855-1921) Középkiskolai ismereteit részint a kecskeméti református főgimnáziumban, részben a verbászi (akkor német nyelvű) algimnáziumban szerezte. Jogi tanulmányait a grázi egyetemen kezdte, majd a kecskeméti Jogakadémián tanult. A jog- és államtudományokat a budapesti tudományegyetemen hallgatta 1886 és 1887 között, ahol mindkét államvizsgát letette. 1880-ban jogi doktori oklevelet kapott, a következő évben sikeres ügyvédi vizsgát tett. 24 évesen segédtanári meghívást kapott a Jogakadémia magyar közigazgatási jogi és statisztikai tanszékére. 1882 és 1887 között ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1882-ben a kecskeméti egyháztanács ügyészének választotta; majd városi tiszteletbeli ügyész lett. 1887-től a Jogakadémia tanára, statisztikát, nemzetgazdaságtant, az európai jogot és a pénzügyi jogot tanított.⁴⁹³ 1902-ben a kolozsvári egyetemen a pénzügyi jog egyetemi magántanárává avatták, itt a következő három évben oktatást is vállalt. A közoktatási minisztérium 1912-ben kétezer korona ösztöndíjjal külföldi tanulmányútra küldte.

Számottevő közgazdasági és pénzügyi jogi munkássággal rendelkezett. Székfoglaló értekezését a magyar állami vállalatok gazdasági és jogi helyzetéről és gazdaságossá tételének lehetőségeiről tartotta. Előadásának összefoglaló gondolata: a hazai pénzügyigazgatásnak arra kell törekednie, hogy a gazdaságtalan állami vállalatok elidegenítésénél a „forgalom és a javak forgása ez által legkisebb zavart sem szenvedjen, mert a gyors átmenet az állam életében veszedelmes állapotot idézhet elő”.⁴⁹⁴ Másik művében alapos történeti áttekintés és összehasonlító vizsgálat után az államadósságok fajtáit mutatta be. A hazai közgazdasági irodalomban az elsők között hangsúlyozta a szövetkezetek gazdasági előnyeit.⁴⁹⁵ Országosan használt tankönyvet is írt az egyre népszerűbb, de a

491 KÉL.; KISS Albert emlékezése Szeless Józsefre. ÉVKÖNYV 1906. 7-10. p.; MIKLÓS Péter: Kecskemét 19. századi sajtótörténetéhez. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve: Studia Historica 11. Szeged, 2008. 96. p.

492 SZELESS József: A statisztika történeti fejlődése és jelen állása. Kecskemét, 1878. 123. p.; A bűnvádi statisztika Magyarországon. uo., é.n.

493 KÉL.; REPERTORIUM 74.; MECZNER Sándor: D[okto]r Szigethy Lehel 1855. máj. 15 - 1921. aug. 25. ÉVKÖNYV 1920. 3-7. p.; Ország-Világ 1899. 20. évf. 45. sz. 721. p.

494 SZIGETHY Lehel: Az állami magánvállalatokról. Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1889. 3-19. p.

495 SZIGETHY Lehel: A törlesztéses államadósságokról. ÉVKÖNYV 1904. 1-61. p.; uő: A fogyasztási szövetkezetek és a kereskedelem. ÉVKÖNYV 1910. 3-89. p.

tananyagában hiányos pénzügyi jog területéről. *A magyar pénzügyi jog vezérfonala* 1893-ban jelent meg Kecskeméten, a szerző gondoskodott tankönyve aktualizálásáról is.⁴⁹⁶

Kovács Pál (1855-1915) a statisztika és a közigazgatási jog tanára volt, aki 1891 és 1905 között a Jogakadémiát is igazgatta. A kecskeméti református főgimnáziumban, majd – a német nyelv elsajátítása végett – az újverbázi gimnáziumban és a soproni líceumban végezte tanulmányait. Sopronban érettségizett 1873-ban. Ez év őszén Bécsbe ment, ahol a műegyetemre iratkozott be. Jogi tanulmányait Kecskeméten és a budapesti egyetemen végezte. 1874. szeptemberben mégis a jogi pálya mellett döntött és beiratkozott a kecskeméti Jogakadémiára. 1878-ban a budapesti egyetemen folytatta tanulmányait, ahol a független szabadelvű párt hivatalos közlönye, a Lukács Béla és Borostyáni Nándor által szerkesztett Közvélemény belső munkatársa lett. 1880. január 1-én átlépett a Verhovay Gyula által alapított Függetlenség című pártlap szerkesztőségébe. 1881 elején a kecskeméti függetlenségi és 48-as párt meghívására átvette a párt helyi lapja, a Kecskemét szerkesztését.

A Függetlenségben 1880. decemberében a közös hadsereg ellen megjelent cikke miatt sajtóperbe fogták, és a budapesti esküdtszék négyhavi fegyházra és 1000 forint pénzbüntetésre ítélte. Büntetését 1881. október 16-tól 1882. február 16-ig a kecskeméti királyi ügyészségi fogházban töltötte ki. Elzárása párthívei között növelte népszerűségét, és őt is fokozottabb közéleti aktivitásra sarkallta.

1883. június 10-én, miután április 8-án megszerezte az államtudományi doktori oklevelet, a kecskeméti református egyháztanács megválasztotta a Jogakadémia köz-igazgatás-jogi és statisztikai tanszéke rendes tanárává. 1890. január 4-én a jogtudományi doktorátus letétele után, 1890. április 25-én a köz- és váltóügynyelvi vizsgát is abszolválta. 1891. augusztus 16-tól rendes szaktárgyain kívül, a szokásos háromévi választás alapján a Jogakadémia igazgatói teendőit is ellátja.

1881 óta tevékenyen részt vett Kecskemét város nyilvános társadalmi és politikai életében. Tagja volt a város törvényhatósági és közigazgatási bizottságának, a népnevelési, statisztikai és jogügyi szakszervezetének, központi választmányának, iskolaszékének és a városi polgári, s felsőbb leányiskola felügyelő-bizottságának. Egyházi funkciói is jelentősek voltak: tagja volt a kecskeméti református egyháztanácsnak, a református főgimnázium és a jogakadémiai igazgató-tanácsának; világi jegyzője volt a kecskeméti református egyházmegyének és a dunamelléki református egyházkerületnek. A Katona József Kör egyik szervezője, 1891-től titkára, 1898-tól alelnöke, 1901-1902-ben elnöke, 1913-tól haláláig újra alelnöke volt. Vezetésével szervezték meg a kör munkásgimnáziumát. Fiatalkorában elbeszéléseket, verseket, és színikritikákat is írt.⁴⁹⁷

496 SZIGETHY Lehel: *A magyar pénzügyi jog vezérfonala*. Kézírókönyv. Kecskemét, 1893.; Pótfüzet a magyar pénzügyi jog vezérfonalához.; *A magyar pénzügyi jog vezérfonala*. II. kiadás, teljesen átdolgozva az újabb törvényekkel. Kecskemét, 1899.; *A magyar pénzügyi jog ismételhető könyve*. 1899.; Pótlék a magyar pénzügyi jog vezérfonala című 1899-iki munkához.

497 KÉL.; *Ország-Világ* 1899. 20. évf. 45. sz. 721-722. p.; *REPÉRTÓRIUM* 73. p. JOÓ Gyula: D[oktor] Kovács Pál 1855. jan. 27 - 1915. nov. 22. *ÉVKÖNYV* 1915. 27-30. p.

1884-i székfoglaló értekezése a végrehajtó és a törvényhozó hatalom viszonyát taglalta. A kiinduló tézise szerint a két hatalmi kör természetének helyes fölfogása szerint a végrehajtó hatalom a törvényhozó hatalomnak nincs alárendelve, a végrehajtó hatalom a törvényhozó hatalommal szemben nem alárendelt (szubordinált), hanem mellérendelt (koordinált) hatalom. Kovács koncepciója és az annak igazolására szolgáló gondolatmenet Lorenz Stein felfogását követte. Eszerint az állam valódi szabadságának alapját a törvényhozásnak és végrehajtásnak egymáshoz való helyes és szigorúan jogi alapra fektetett viszonya képezi.⁴⁹⁸ Ennek nyomán tévesnek tartja azt a felfogást, amely szerint a felelős miniszteri kormányzati rendszerben a király végrehajtó hatalma csak névleges, és lényegében csupán törvényi fikció. Ellenkezőleg, a miniszteri felelősség „csak a jó kormányzás biztosítására s a polgárok szabadságának védelmére, nem pedig a királyi exekutiva semmivé tételére” szolgál.

Székfoglaló értekezése végén Kovács Pál utalt a jogakadémiai tudományművelés nehézségeire is. „Alig múlt egy éve uraim, hogy a tudományokkal komolyan és szakszerűleg foglalkozom. És ez az egy év is egy teljesen új pálya óriási nehézségeinek úttörő küzdelmeiben telve el, alig engedett időt a mélyebb búvárkodásra. Hisz csupán tanári teendőimnek becsülettel megfelelni: már ez abszorbeálja vala minden erőmet az első küzdelmes évben. Honnan hát elegendő idő és erő a behatóbb kutatásra, amely az értekezésem tárgyául választott, de általában bármely szakszerű themának is teljes kimeríthetése és minden oldalú megvilágíthatása szempontjából, a tudományok birodalmában nálam sokkal járatosabbaknál is igénybe vehet egy teljes esztendő.”⁴⁹⁹

Csekey István (1889-1963) az egyik legtekintélyesebb hazai közigazgatási jogász is a kecskeméti Jogakadémián kezdte oktatói pályafutását. A középiskolát Szolnokon, a jogi tanulmányait a kolozsvári, a strassburgi és a heidelbergi egyetemen végezte. Az 1911/12-es tanévet kultuszminisztériumi ösztöndíjjal Berlinben és Oxfordban töltötte. 1911-ben az államtudományok, 1913-ban a jogtudományok doktora lett. Heidelbergben 1910-ben már előadást tartott a magyar Pragmatica Sanctorioról. 1914-ben az Országos Levéltárban rábukkant a Pragmatica Sanctio elveszettnek hitt eredeti szövegére.⁵⁰⁰

1912. augusztus 25-én a kecskeméti Jogakadémia közigazgatási jog, statisztika és művelődéstörténet tanszékére helyettes tanárnak választották. 1913-tól nyilvános rendkívüli, 1919-től nyilvános rendes tanár. 1919-ben Budapesten magyar közjogból egyetemi magántanári képesítést szerzett.

498 STEIN Lőrincz: Az államigazgatás és igazgatási jog alapvonalai. Ford. Kautz Gusztáv. Pest, 1871. 18. p.

499 Kovács Pál: A végrehajtó hatalom viszonya a törvényhozó hatalomhoz. Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1884. 3-44. p.

500 CSEKEY István dr.: A magyar pragmatica sanctio írott eredetijéről. Értekezések a filozófiai és társadalmi tudományok köréből. I. k. 7. sz. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1916. 88 p.

Fő tárgyát, a közigazgatási jogot, a dorpatit (tartui, Észtország) egyetemen is tanította, ahol 1923-ban rendes tanár lett.⁵⁰¹ 1923. szeptember 26-án tartotta meg székfoglaló előadását a dorpatit egyetem aulájában „Die Verwaltungsrechtswissenschaft” címmel.⁵⁰² A kultuszminisztérium támogatásával Magyar Tudományos Intézetet szervezett Dorpatban, melynek igazgatója lett. Csekey István nem vált meg a Jogakadémiától, őt az igazgatótanács 1923. szeptember 2-án tartott ülésében fizetés nélkül egy évre szabadságolta. „Távozását tehát csak ideiglenesnek tekinthető és minden reményünk megvan arra, hogy új felettes hatóságaink is biztosítani fogják részére a további egy évre kért szabadságot”.⁵⁰³

1930-tól a szegedi, 1940-től a kolozsvári, 1945-től újra a szegedi, 1946-tól a pécsi egyetem tanára; 1951-ben nyugdíjazták. Az igazságügyi miniszter megbízásából részt vett a képviselőválasztások feletti bíráskodásról szóló törvényjavaslat előkészítésében és megírta a törvényjavaslat miniszteri indokolását.⁵⁰⁴

Csekey a Magyar Társaság választmányi, a La Fontaine Társaság alapító, a Magyar Jogászegylet közjogi és közigazgatási szakosztályának rendes tagja volt. Ezen kívül a Magyar Történelmi Társulat „Magyarország újabkori történetének forrásai” című szakbizottságának tagja, és az Opetatud Eesti Selts (Gelehrte Estnische Gesellschaft), továbbá az Internationale Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre zu Berlin aktív résztvevője volt. Az 1923-as jogakadémiai évkönyv megemlíti, hogy Csekey a Magyar Keleti Kulturközpont (Turáni Társaság) választott rendes, és a Magyar Külügyi Társaság népszövetségi nemzetközi jogi, tudományos és műszaki szakosztályainak választott tagja is volt.

9. Eljárásjog: Keresztes János, Bagi Béla, Buday Dezső, Kacsóh Bálint, Kiss Barnabás

Keresztes János (1847-1888) jogakadémia tanár, majd városi főjegyző. 1875 és 1883 között a kecskeméti Jogakadémián a peres és perenkívüli eljárás, váltó- és kereskedelmi jog tanára volt. 1878-tól aktív tagja volt a város közigazgatási bizottságának. 1883. március 30-án a város főjegyzőjévé választották, a Jogakadémián ettől kezdve haláláig

501 A dorpatit észt egyetemen az 1923-24. tanévben oktatott tárgyai: az első félévben: Allgemeines und estnisches Verwaltungsrecht 4 órában, Verwaltungsgerichtsbarkeit 1 órában és Ungarische Verfassungsgeschichte 1 órában. A tanév második felében: Allgemeines und estnisches Verwaltungsrecht 4 órában, Grundzüge der Verwaltungslehre 1 órában és Institutionen des ungarischen Staatsrechts 1 órában.

502 Bevezetését németül közölte a Dorpater Nachrichten 1923. szept. 26-i, észtül a Páevaleht és Postimees 1923. szept. 27-i, és magyarul a Kecskeméti Lapok 1923. október 8-i száma.

503 ÉVKÖNYV 1923. 21. p.

504 KÉL., JUSZTINGER János: Csekey István 1889-1963). In: Pécsi jogászprofesszorok emlékezete (1923-2008) Antológia. (Szerk.: Kajtár István) Pécs, 2008. 23-27. p.; KOVÁCS I. 31. p.

magántanárként tanított.⁵⁰⁵ Az 1876. május 21-i ünnepélyes beiktatása alkalmából az Európában akkor érvényben levő perjogi rendszereket tekintette át. Erről a kérdésről a hazai jogtudományban és a törvényhozás terén is intenzív tudományos viták folytak, Keresztes a szóbeliség érvényesítés mellett szállt síkra. „Az előadottak nyomán nem habozom tehát abbéli meggyőződésemet kimondani, miszerint a perjogokban a szóbeliség rendszere az írásbeliséget, mint alaposág és biztosság, úgy gyorsaság és olcsóság tekintében is messze felül múlja.”⁵⁰⁶

Bagi Béla (1853-1923) a Jogakadémián szintén eljárásjogot oktatott és művelt. Kecskemét város törvényhatósági bizottsági közgyűlése 1883. június 16-án választotta meg a jogakadémia rendes tanárává. Joó Gyula igazgató szerint a jogakadémia éppen akkor olyan „válságos időket élt át, mint most a legközelebb múlt két évben. Az iskola sorsának intézői két pártra szakadtak s voltak tekintélyes számmal, akik annak megszüntetését kívánták, mert nagyon elnéptelenedett. Ekkor választatott meg dr. Bagi Béla és dr. Kovács Pál, akik nagy összeköttetésekkel, sok reményekre jogosító tehetségükkel és megnyerő egyéniségükkel egyszerre leszerelték az akadémiaellenes mozgalmat. Érezte és tudta ezt dr. Bagi Béla is, és amint meggyőződött róla, hogy az Akadémiát nem fenyegeti többé veszély kívülről, hozzálátott annak belső megerősítéséhez.”⁵⁰⁷

Székfoglaló értekezését 1884. szeptember 8-án az 1884-85. tanév ünnepélyes megnyitása alkalmával tartotta. Ő is aktuális kérdést, az eljárásjogi rendszerek elemzését, és azok gyakorlati alkalmazhatóságát választotta bemutatkozó előadása tárgyként. Szerinte a vita nem is akörül foroghat többé, hogy a tisztán szóbeli eljárás hazai viszonyaink között kívánatos-e, hanem az igazi kérdés az, hogy milyen módon lehetséges nálunk ezt a legcélszerűbben szabályozni, és a legkönnyebben a gyakorlatban is érvényesíteni. Ugyanakkor utalt arra, hogy a szóbeliség, a közvetlenség és a nyilvánosság elveire épített polgári törvénykezési rendtartás más törvénykezési tényezők hozzájárulása nélkül igazságügyi bajainkat nem orvosolhatja, s az igazságszolgáltatást egymagában tökéletessé nem teheti.”

A hazai törvénykezés átfogó refomját sürgette, kívánatosnak tartotta az alaki joggal összhangban álló polgári törvénykönyv mielőbbi életbeléptetését. Álláspontja szerint a kodifikáció hazánkban is elkerülhetetlen, mert a „jogbiztonság első kelléke a törvény léte”. Ennek hiányában „a fölösleges perlekedés el nem kerülhető, és e bizonytalanság nemcsak a sok alaptalan pernek forrása, hanem a bírói és ügyvédi kar iránti bizalmatlanságnak és tiszteletlenségnek lesz előidézője”. Bagi érintette az 1880-as évek jogtudományi vitáiban előtérbe kerülő igazságszolgáltatás szervezeti reform ügyét is. Kisebbségi álláspontot képviselve úgy vélte, hogy a bírósági szervezet az alaki (eljárási) törvényekkel szoros kapcsolatban áll, „utóbbi az előbbinek folyamányát képezi”. Ezért a törvénykezési reform kihat a bírósági struktúrára, „mely az előbbi rendszerből min-

505 KÉL.

506 KERESZTES János: Székfoglaló beszéd. ÉVKÖNYV 1875. 28. p.

507 REPERTORIUM 74. p. JOÓ Gyula: D[okto]r Bagi Béla 1853. ápr. 27 - 1923. okt. 17. ÉVKÖNYV 1923. 43-44. p.

den változás nélkül át nem vehető, hanem peres eljárásunkkal egyszerre és együttesen átalakítandó, nehogy a meglevő gépezet régi alkatrészeivel fennakadjon”. A bírósági szervezeti rendszer óvatos átalakítását javasolta, és – az eljárási joggal foglalkozó hazai szakemberek többségével ellentétben – hazai viszonyok között alkalmatlannak tartotta az esküdtszéki rendszert.⁵⁰⁸ Bagi Béla 1913-ig a váltó- és kereskedelmi jog, a perrendtartás, a peres és perenkívüli eljárás tanára volt. A *Perjogunk reformja* címmel tett közzé alapos tanulmányt a Jogakadémia 1884/85-i Évkönyvében.

Buday Dezső (1879-1919) szintén a peres és perenkívüli eljárás, váltó- és kereskedelmi jog oktatója volt 1913 és 1919 között. A tragikus sorsú tanár a ciszterci rend pécsi gimnáziumában érettségizett 1897-ben. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen szerezte állam- és jogtudományi doktori oklevelét (1901). Ettől az évtől gyakornok a pécsi ügyészségen, majd ugyanott árvaszéki jegyző és tiszteletbeli árvaszéki ülnök volt. Jogbölcseletből 1906-ban magántanári képesítést szerzett a kolozsvári egyetemen. Pályája kezdetén Olaszországban, Németországban, Ausztriában, Svájcban és Franciaországban töltött hosszabb időt tanulmányúton. Közigazgatási és szociális kérdésekkel foglalkozott. 1911-ben a budapesti törvényszék jegyzője, majd ügyészi megbízott volt.

1912-ben került Kecskemétre, a Jogakadémia kereskedelmi és váltójogi tanszékére helyettes, 1913-tól rendes tanárként.⁵⁰⁹ A kommün idején a kecskeméti munkástanács végrehajtó bizottságának vezetője, a háromtagú direktórium egyik tagja volt. 1919. május 1-től Budapesten a közoktatási népbiztosság egyik vezető tisztviselője. 1919. szeptember közepén letartóztatták, majd az orgoványi erdőben meggyilkolták.⁵¹⁰ Mint jogbölcseleti író Spinoza módszerével törekedett tételes jogi problémákat feldolgozni.⁵¹¹ Szerteágazó munkássága volt: jogszociológiával, szociáletikával, a házassági jog etikai és szociális vonatkozásaival foglalkozott. Elsők között vizsgálta a kényszerházasságokat, valamint azok következményeit a magyar joggyakorlatban.

Kacsóh Bálint (1899-1977) a kolozsvári magyar kir. Ferenc József Tudományegyetem állam- és jogtudományi karán kezdte tanulmányait, majd Szegeden kapott jogi diplomát. 1924-ben államtudományi, 1929-ben jogtudományi doktor lett. Ettől az évtől lett a kereskedelmi, váltó és polgári törvénykezési jog rendkívüli jogakadémiai tanára. Ezt követően a kereskedelmi és közlekedési minisztériumba került és rövidesen államtitkár lett. 1938-ban helyettes árkormánybiztos, majd 1943-ig az Árellenőrző országos kormánybiztos volt. *Kereskedelmi törvényünk általános határozataiból* címmel 1931-ben tanulmányt jelentetett meg.

508 BAGI Béla: *Perjogunk reformjáról*. Székfoglaló értekezés. ÉVKÖNYV 1885. 3-16. p.

509 JOÓ Gyula: *Adatok jogakadémiánk történetéhez*. ÉVKÖNYV 1913. 40-44. p. Buday Dezső és Csekey István beiktatása. Buday Dezső megválasztása a hágai nemzetközi béketanács tagjává.

510 Egyházkerületi ítélet Buday Dezső ügyében. KOVÁTS Andor: *Adatok jogakadémiánk történetéhez*. ÉVKÖNYV 1920. 17-26. p.

511 Magyar Életrajzi Lexikon 1. kötet, A-K (1967) 274. p.; KÉL.; REPERTÓRIUM 73. Buday Dezső dr. irodalmi működése az 1916-17-iki tanévben. JOÓ Gyula: *Tanári kar*. ÉVKÖNYV 1916. 37-41. p.

Kiss Barnabás a peres és perenkívüli eljárás, a váltó- és kereskedelmi jog tanára volt 1937-1940 között. Ezt követően három évig római jogot tanított. Tanári bemutatkozó értekezésében a római és magyar perjogot hasonlította össze, majd a szóbeliség, a közvetlenség és a nyilvánosság elvét elemezte.⁵¹²

10. Közgazdaságtan: Tassy Pál, ifj. Boér Elek, Milhoffer Sándor

Tassy Pál középiskolai tanulmányait a kecskeméti piarista gimnáziumban végezte. A jogot Pozsonyban, Pesten és Bécsben hallgatta. Jogi doktor, köz- és váltóügyvéd, képesített egyetemi magántanár volt. 1875-1886 között a kecskeméti Jogakadémián a nemzetgazdaságtan és a pénzügyi jog tanárává választották. Székfoglaló értekezésében Magyarország közigazgatási helyzetéről, az Ausztriától való függés iparfejlesztésre gyakorolt káros hatásáról beszélt.⁵¹³ A jogi Önképzőkör megnyitó előadását a jog és a gazdálkodás összefüggéséről, a tulajdonviszonyok jogi szabályozásának szükségességéről tartotta.⁵¹⁴

Ifj. Boér Elek (1899-1954) későbbi egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, 11 évig volt a kecskeméti Jogakadémia közigazdaságtan tanára. Egyetemi tanulmányait 1922-ben fejezte be Szegeden. 1929-ben magántanári képesítést szerzett, és ettől az évtől kezdve a Ferenc József Tudományegyetemen a közigazdaságtan elméletét oktatta. A Jogakadémián 1930-ban alkalmazták, kezdetben a hitel- és perjogot oktatta. Tanári székfoglalójában *A francia pénzügyi politikával és a Francia Bank történetével* foglalkozott.⁵¹⁵ 1940-ben „ősi székhelyére” Kolozsvárra került, majd 1945-től Szegeden volt egyetemi tanár. 1949-ben – több közigazdász professzorral együtt – rangját veszített akadémikusként az egyetemről is elbocsájtották. Kitelepítésének helyén, Újfehértón, hunyt el 1954. június 28-án.

Milhoffer Sándor (1869-1945) gazdasági és gazdaságtörténeti szakíró hosszú ideig szabadon választható tárgyat tanított a Jogakadémián. Középiskolai tanulmányait Kecskeméten végezte, majd a debreceni és a keszthelyi gazdasági tanintézetekben tanult. 1904-ben a Jogakadémia magántanára lett. Több forrásértékű gazdaságtörténeti munkát írt. Foglalkozott gr. Széchenyi István és br. Eötvös József munkásságával, írt a művészet és a gazdaság egymásra gyakorolt hatásáról.

11. A Jogakadémia tanárainak közleményei, 1875-1949

Beliczky Jónás: A római jog és az absolutizmus. Kecskemét, 1876. 18 p.; ifj. Plinius életrajza és művei. Kecskemét, 1878. 50 p.; Egy római jogi okmány. (Fiducia.) A Jogtudományi Közlöny 1880. évf.-ból. Budapest, 1880.; Az egyetlen leány. Kecskemét, 1881. 160 p.;

512 ÉVKÖNYV 1937. 75-105. p.

513 TASSY Pál: A gazdaság és a jog. ÉVKÖNYV 1882. 3-16. p.

514 KÉL.; TASSY Pál: A gazdasági helyzet befolyása a történelemre. Székfoglaló beszéd. ÉVKÖNYV 1877. 3-31. p.

515 BOÉR Elek: A Francia Bank reformja. ÉVKÖNYV 1936, 143-155. p.

Marsigli élete és munkái. Budapest, 1881. 96 p.; C. Suetonius Tranquillus. Kecskemét, 1881. 18 p.; Fölrataink olvasásához. Egyetemes Filológiai Közlöny. 1882. 128-131.; A XIII. ikerlégió története. Kecskemét, 1883. 36 p.; Gaius. (A Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező VIII. évf. 11-12. f.-ből.) Kecskemét, 1886. 13 p.; A magyar stílről Kecskemét, 1887. 54 p.; Az árpádházi királykisasszonyokról. Kecskemét, 1885.; Műveltség és nyelvismeret, Kecskemét, 1889. 38 p.

Boér Elek *íjj.*: Rooseveltt kísérlete. Szeged, 1934. 47 p.; Rooseveltt reformpolitikája és a liberalizmus. Budapest, 1935. (Társadalomtudomány 1935. évf. 2-3. számaiban, 163-179. oldalakon.); A naturál és reálgazdaság pénzgazdasági jelentőségéről. Budapest, 1935. (A Navratil-Emlékkönyvben.) 29 p.; A külföldi kölcsönök hatása az adós országok gazdasági helyzetére. Budapest, 1936. (A Közgazdasági Szemle 1935. évf. 6-8. számaiban.) 15 p.; Magyarország helyzete a világgazdaságban. Kecskemét, 1936. 55 p.; Die Natural und Realwirtschaft im Lichte der Geldtheorie. Jena, 1936. 28 p.; A Francia Bank reformja. Kecskemét, 1937. 13 p.; Natural- und realwirtschaftlich Züge in der staatlichen Finanzwirtschaft. Tübingen, 1937. 36 p.; Hitelelméletek. (A Közgazdasági Enciklopédia II. kötetében.) Budapest, 1930. 9 p.; Kamat. Budapest, 1930. (A Közgazdasági Enciklopédia III. kötetében.) 11 p.; Die Internationalen Goldbewegung Welt wirtschaftliches Archiv. Bd. 31., Heft 2. 1930. S. 445-470. p.; Pénznélküli gazdaság. Budapest, 1931. (A Közgazdasági Enciklopédia IV. kötetében.) 3 p.; A közgazdaságtan módszervitája a statika és dinamika szempontjából. Kecskemét, 1931. 47 p.; Keynes konjunktúra elmélete. Budapest, 1932. 45 p.; Das Konjunktur und Trendproblem bei J. M. Keynes. München, 1933. 8 p.; Kálvinizmus és kapitalizmus. (Különnyomat az Egyet. Ref. Jogakad. 1937-38-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1938. 7 p.; Kapitaltheorie und Kapitalbildung. (Különnyomat a Jahrbücher für National Oekonomie und Statistik 147. k.-ból.) Berlin, 1938. 27 p.; A gépember, a bolsevizmus életeszménye. (Különnyomat a Kálvin könyvtár 27-30. sz.-ből.) Budapest, 1938. 21 p.; A fogyasztás gazdaságtana és irányítása. Budapest, 1939. (A Közgazdasági Szemle 1939. jan.-ápr. számban.) 47 p.; Az amerikai kapitalizmus és monopólistikus verseny. Budapest, 1939. 5 p. A Magyar Tudományos Akadémia kiadása.; Keynes jövedelmi kényszerkölcsön-terve. Szeged, 1940. 14 p.

Buday Dezső: Erkölcsi elmezavar a büntetőjogban. Budapest, 1900.; Gyermekek vallása a különböző szertartású katolikusok között kötött házasság esetére. Jogtudományi Közlöny, 1901; A házasság jogbölcelete. Budapest, 1901; A kényszer, mint megtámasztási ok a magyar házasságjogban. Jogtudományi Közlöny, 1902; A házasság társadalmi védelme. Vezérlőeszmék a házasság büntetőjogi, szociálpolitikai és etikai védelmében. Budapest, 1902.; A házasság teljeskorúsító hatása. Budapest, 1903; Megjegyzések a szabadalmi törvény tervezetéhez. Magyar Jogélet, 1917.; A hadbavonult jogászok tanulmányideje, Magyar Jogélet, 1917. április.; Szociális családjog Budapest, 1918.

Csekey István tudományos közleményei: A választási bíráskodás szervezéséhez. (Különlenyomat a Magyar Társadalomtudományi Szemle IV. évf.-ből.) Budapest, 1911.; Über das System der Prüfung parlamentarischer Vahlen. Breslau, 1913. 21 p.; Szociális kötelességeink. Kecskemét, 1914. 16 p.; Közigazgatási reform és alkotmánybiztosíték. Budapest, 1914. 23 p.; Az osztrák államminisztérium és a magyar közjog. (Különlenyomat a Századokból.) Budapest, 1915. 19 p.; A pragmatica sanctio Erdélyben. (Különlenyomat az Erdélyi Múzeum 1915. évf.-ből.) Kolozsvár, 1915. 17 p.; A magyar pragmatica sanctio írott eredetijéről. Értekezések a filozófiai és társadalmi tudományok köréből. I. k. 7. sz. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1916. 88 p.; Über das handschriftliche Original der ungarischen Pragmatischen Sanction. Tübingen, 1916. 99 p.; A magyar trónöröklési jog. Budapest, 1917. 564 p.; Die Ausdehnung der ungarischen Thronfolgeordnung. Bd. XI. d. Zeitschrift für Politik. Berlin (Heymann) 1918); Die finnisch-ungarischen Völker und die turanische Bewegung Tartu. 1924. 14 p.; Észtország állammá alakulásának története és államrendje. Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakadémia centenáris almanachjából. Kecskemét, 1931.

Csekey István publicisztikai munkái: Észak honából. (Reformátusok Lapja, Kecskemét, 1923. nov. 4-i sz.); Hólepte orosz mezőkön. (Híradó, Pozsony 1923. dec. 25-i sz.; A dorpati egyetem. Hírlap, Szabadka 1923. dec. 23-i sz.; Észtországban. (Újság, Kolozsvár 1923, dec. 30-i sz. Ugyanez Kassai Napló 1924. jan. 1-i és Híradó, Pozsony 1924. jan. 6-i sz.; Ötóra teán az észt köztársasági elnöknel. (Magyarság 1924. jan. 13-i sz. Ugyanez a Prágai Magyar Hírlap 1924. jan. 27-i és az Ellenzék, Kolozsvár 1924. február 2-i és észtül a Postimees 1924. márc. 29-i sz.; Mis on Ungari teadusliku instituudi eesmärk Tartus? (Mi a magyar tudományos intézetnek célja Dorpatban?) Páveleht, 1924. márc. 16 sz.; Szabadságünnep Észtországban. (Magyarság 1924 márc. 8-i sz. Ugyanez a Kecskeméti Lapok 1924. márc. 9-i és az Ellenzék, Kolozsvár 1924. márc. 12. sz.); Magyar esték északon. (Kecskeméti Lapok 1924. ápr. 8-i és 9-i sz. Ugyanez az Ellenzék, Kolozsvár 1924. ápr. 10-i, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Lapok 1924. ápr. 10 i és a Bácsmegyei Napló, Szabadka 1924. ápr. 13-i sz.); A dorpati egyetem magyar intézete. (Külföldi Magyarság 1924. ápr. 14-i sz.); A magyar kultúra térhódítása a nagyvilágban. (Ellenzék, Kolozsvár 1924. ápr. 25-i sz.); Riiklis-filosoofilised elemeudid Madáchi „Inimese tragöödias”. (Állambölcséleti elemek Madách „Az ember tragédiájában.) (Looming II. a., 1924.); Külföldi tudományos intézeteink és a „A Dorpati Egyetem Magyar. Intézete.” (Amerikai Magyar Népszava 1924. május 26-i sz. Ugyanez a Magyarság 1924. jún. 8 i sz.); A dorpati magyar tudományos intézet (Napkelet II évf, 1924.); A II finnugor kulturkongresszus. (Magyarság 1924. június 13-i és július 8-i sz., Prágai Magyar Hírlap 1924. júl. 19-i és a Kecskeméti Lapok 1924. júl. 10-i számaiban.

Dezső Gyula szakirodalmi közleményei: A közigazgatástan. Budapest, 1910. 34 p.; A községek feladatai. Budapest, 1912. Ismertette a Jogtudományi Közlöny XLVIII. évf. 37. sz.-ban. 112 p. A magyarországi katolikus egyházi javak. Budapest, 1913. 143 p.; Az

objectiv kártérítés tana. Függelék: Az erkölcsi kár. Budapest, 1917. Franklin Társulat nyomdája. Grill K. kiadása. Kitüntetve a Sztrokay-jutalommal és babérkoszorús éremmel a M. Tudományos Akadémia által, „mint az 1916. és 1917. években megjelent jogi, állam-, és társadalomtudományi és közgazdasági munkák közül a legérdemesebb.” 360 p.; A magyarországi protestáns egyházak alkotmányrendszerei. Budapest, 1917. Franklin Társulat nyomdája. Szerző kiadása. 35 p.; Szabadliceális előadások és beszédek. Budapest, 1917. Franklin Társulat nyomdája. Szerző kiadása. 42 p.; Cselekvőképtelen birtokjoga. Budapest, 1918. Franklin Társulat nyomdája. Szerző kiadása 29 p.; A vétkesség kérdése a házassági bontóperben. Budapest, 1922. Franklin Társulat nyomdája. Szerző kiadása. Bírálatos ismertetése a Magyar Jogi Szemle III. évf. 9. sz.-ban. 35 p.; Ingó jelzalog. (A Tisza István Tudományos Társaság I. osztályának kiadványa II. k. 10. sz. Bírálatos ismertetése a „Magyar Jogi Szemle VIII. évf. 10. sz.-ban.) Budapest, 1927. Franklin Társulat 35 p.; Fejezetek a zálogjogtan köréből. (Az utolsó fejezetből szerző részleteket mutatott be a Magyar Tudományos Akadémia II. osztályának 1927. évi októberi felolvasó ülésén. Ismertetve az „A Tőke“ 1928. évi 18. és a „Magyarság” 1928. júl. 8-i számában.) Budapest, 1928 Franklin Társulat nyomdája. 147 p.; „Miképpen kellene szabályozni és elmebeteg és fogyatékos elmetehetségűek cselekvőképességét.” Kiadva a XIII. Orsz. Jogászgyűlés irományai I. füzetében. Vélemény az 1928. évi Országos Jogászgyűlés napirendjére kitűzött I. magánjogi kérdés tárgyában. Bírálatos ismertetése a Jogtudományi Közlöny LXIII. évf. 8. sz.-ban. Budapest, 1928. 27 p.; Valorizáció a nemzetközi magánjogban. (Különlenyomat a Jogállam XXVIII. évf. 2-3. füzetéből. Bírálatos ismertetése a Magyar Külpolitika IX. évf. 6. sz.-ban és a Zeitschrift für Ostrecht 3. évf. 12. f.-ben. Budapest, 1928. 23 p.; A kártérítés alaptanai a legújabb jogalkotás szerint. (Különlenyomat az Egyetemes Református Jogakadémia 1927/28. évi Évkönyvéből.) Budapest, 1928. 27 p.; Arany János „Fülemilé“-je vonatkozással a magyar szomszédjogra. (Székfoglaló az Arany János Társaságban.) Különlenyomat az A. J. Társaság 1929/30. évkönyvéből. Bírálatos ismertetése a Magyar Szemle XI. k. 3. sz.-ban. Nagykovács, 1930. 23 p.; A járulékoság kérdése a zálogjogtanban. (Különlenyomat a Magyar Jogi Szemle XI. évf. 8. sz.-ból.) Budapest, 1930. 10 p.; A szolgáltatás és ellenszolgáltatás a kötelmi jog körében. (Különlenyomat az Egyetemes Ref. Jogakadémia centenáriumi almanachjából. Bírálatos ismertetése a Miskolci Jogászélet VIII. évf. 5-6. sz.-ban és dr. Vajda Árpád: A Kecskeméti Ref. Jogakadémia Emlékkönyve. Kecskemét, 1932. című mű) 14-15. p. Budapest, 1931. 60 p.; Kártérítés. (Grosschmid: Fejezetek 59-64.§-aihoz. Különlenyomat „Glossa Grosschmid Béni Fejezetek kötelmi jogunk köréből” című művéhez c. munka I. kötetéből. Bírálatos ismertetése a Polgári jog VIII. évf. 10. sz.-ban és a Magyar Jogi Szemle XIII. évf. 9. sz.-ban. Budapest, 1932. Grill K. kiad. 80 p.; Kártérítési felelőségek találkozása? Budapest, 1936. (Különlenyomat a Meszlény-Emlékkönyvből. 24 p.; A drámaíró és jogász Katona, a „Luca széke” magánjogi vonatkozásai. Kecskemét, 1936. 26 p.; Változó tárgyú kötelmek. Székfoglaló a Tisza István Tudományos Társaságban. Debrecen, 1936. 24 p.; A magánjogi társaság. (Különlenyomat a „Magyar Jogászegyleti Értekezések és egyéb Tanulmányok” c. folyóirat V. évf.-ből.) Budapest, 1937. 48 p.; Baltazár Dezső. Kecskemét, 1937. (Különlenyomat

az Egyet. Ref. Jogakad. 1936-37. tanévi Évkönyvből. 18 p.; Az egyetemi vizsgálatok, kollokviumok kérdése és a jogász-etika, mint kötelező kollégium. Budapest, 1937. 4 p. M. Kir. Egyetemi Nyomda. VKM kiadása. (Különlenyomat a Magyar Felsőoktatás I-II. kötetéből.); A közös ingatlanulajdon egyes problémái. (Különlenyomat a Szladits-Emlékkönyvből.) Budapest, 1938. 18 p.; Az örökös és hagyományos egymásközti felelőssége a hagyatéki hitelezőkkel szemben. (A „Polgári Jog Könyvtára” sorozatban.) Budapest, 1938. 28 p.; Az elszakított magyarság jogi és kulturális helyzete. Kecskemét, 1938. 23 p.; Korunk történelemformáló erői. Kecskemét, 1938. 16 p.; Évforduló. (Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakadémia 1937-38. Évkönyvből.) Kecskemét, 1938. 8 p.; Törvénytervezet a kereskedelmi utazók és alkalmazott ügynökök jogviszonyairól. (Általános és részletes indokolással.) Budapest, 1938. 78 p.; Jogok érvényesítése a harmadik személy javára kötött szerződésből. Budapest, 1939, Különlenyomat a Kolosváry-Emlékkönyvből. 24 p.; A magánjog alakulása a csonkaországban 1918-tól 1938-ig. (A Miskolci Jogászélet Könyvtára Új sorozat 40. sz.-ban.) Miskolc, 1939.; A magyar nő helyzete a magánjogban. Kecskemét. 1940. 24 p. Az Egyetemes Ref. Jogakadémia kiadása.; Jövőbeli jogok biztosítása. Budapest, 1940. 16 p. A Kir. M. Pázmány Péter Tudományegyetem Hiteljogi Szemináriuma kiadása.; A teljesítés módja, helye és ideje. Budapest, 1940. 64 p. Különlenyomat a Szladits-féle Magyar Magánjogból.; Új irányok a német családjogban. 1941. 26 p.; Mi módon tehetne egyes ingó dolgok jelzálogjogi terhelését lehetővé tenni? Budapest, 1943. 16 p.; Felár és gazdasági lehetetlenülés. Budapest, 1943. 20 p.; A kártérítés az olasz és magyar jogrendszerben. (La questione del risarcimento nel sistema di diritto italiano ed ungherese.) Róma, 1943. 48 p. (Különlenyomat az Istituto Italiano di Studi Legislativi kiadmányaiból.); Vélemény az egyházi V. tc. reformja tárgyában. Kecskemét, 1943. 12 p.; A svájci utazói törvény. Budapest, 1944. 20 p. A Pázmány Péter Tudományegyetem Hiteljogi Szemináriumának kiadása.; Felár és gazdasági lehetetlenülés. Attila Nyomda R. T. Budapest, 1944. 14 p.; Az özvegyi jog és a köteles rész kapcsolatai. Debrecen Városi Nyomda. Debrecen, 1946. 4 p.

Dezső Gyula hírlapi cikkei. Az élet vallása. Kecskemét, 1935. 10 p.; „Nem jó az embernek egyedül lenni.” Kecskemét, 1935. 8 p.; Két reformnemzedék. Kecskemét, 1935. 11 p.; Ne csüggedjete! Kecskemét, 1935. 11 p.; Hív a harang. Kecskemét, 1936. 6 p.; Negyedszázad. Kecskemét, 1936. 4 p.; Az imádkozó erdő. Kecskemét, 1936. 8 p.; „Ó, derülj hát, ifjú lélek!” Kecskemét, 1936. 6 p.; Mindnyájan egyért, egy mindnyájunkért. Kecskemét, 1936. 8 p.; Szeretevendégség. Kecskemét, 1936. 4 p.; És megmozdulnak a hegyek... Kecskemét, 1936. 6 p.; Tavasz hadsereg. Kecskemét, 1936. 6 p.; Földi őrangyalok. Kecskemét, 1936. 6 p.; Lelkek közössége. Kecskemét, 1936. 10 p.; „Crescit sub pondere palma.” Kecskemét, 1936. 10 p.; „Mens sana in corpore sano.” Kecskemét, 1936. 6 p.; A jó tanár. Kecskemét, 1936. 6 p.; Tradíciók. Kecskemét, 1936. 4 p.; Örök renaissance. Kecskemét, 1937. 10 p.; A revízió tavasza. Kecskemét, 1937. 6 p.; „Remember!” Kecskemét, 1937. 4 p.; Acélos ifjúság. Kecskemét, 1937. 8 p.; Magyar kard, magyar kar. Kecskemét, 1937. 8 p.; „A sagittis Hungarorum libera nos Domine” Kecskemét, 1937. 8 p.; Bajtársak, fel

a küzdelemre! Kecskemét, 1937. 8. p.; Isten útjai. Kecskemét, 1937. 12 p.; A természet templomában. Kecskemét, 1937. 8 p.; Hősök napján. Kecskemét, 1937. 6 p.; Istenért, Istennel. Kecskemét, 1937. 8 p.; „Ballag már a vén diák tovább...” Kecskemét, 1937. 8 p.; Lelkek szövetsége. Kecskemét, 1937. 6 p.; Református öntudat. Kecskemét, 1937. 12 p.; Második Nemzedék. Kecskemét, 1938. 4 p.; Örök eszmények, új Nehómiások. Kecskemét, 1938. 10 p.; A harcoló és diadalmas egyház. Kecskemét, 1938. 10 p.; „És bocsásd meg a mi vétkeinket...” Kecskemét. 1938. 10 p.; Farsang. Kecskemét, 1938. 4 p.; Concordia. Kecskemét, 1938. 10 p.; Az igazi „karrier”. Kecskemét, 1939. 8 p.; Testvérlelkek találkozása. Kecskemét, 1939. 8 p.; A szeretet jegyében. Kecskemét, 1939. 4 p.; Testvéri közösség. Kecskemét, 1939. 8 p.; „Tartsuk meg a reménység vallását...” Kecskemét 1939. 8 p.; A szeretet erősebb a halálnál. Kecskemét, 1939. 10 p.; Hol találkoztam életemben Istennel? Kecskemét, 1939. 8 p.; Centenárium visszaemlékezések. Kecskemét, 1939. 4 p.; Fel a fedélzetre! Kecskemét, 1939. 6 p.; Vértanúhalál: örökélet. Kecskemét, 1939. 4 p.; Nemzetnevelés. Kecskemét, 1939. 4 p.; A művelődés gyakorlati haszna. Kecskemét, 1939. 5 p.; Testvéri üdvözlés. Kecskemét, 1939. 4 p.; Egy nagy magyar ígahirdető a XVII. században. Kecskemét, 1939. 9 p.; A nemzeti és vallási kultúra hősi ereje. Kecskemét, 1940. 5 p.; Jubileumi hódolat. Kecskemét. 1940. 5. p.; Az Alma Mater búcsúja. Kecskemét, 1940. 6 p.; A kultúra őrei. Kecskemét, 1940. 5 p.; Kettős ünnepen. Kecskemét, 1940. 6. p.; Bokrétaünnep. Kecskemét, 1940. 3 p.; Történelmi esztendő. Kecskemét, 1940. 6 p.; Virágvasárnap, Nagypéntek, Húsvét. Kecskemét, 1940. 7 p.; Légy hív mindhalálig! Kecskemét, 1940. 9 p.; Kultúrházat avatunk. Kecskemét, 1940. 7 p.; Sorsdöntő kérdéseink. Kecskemét, 1941. 10 p.; A református Jókai. Kecskemét, 1941. 10 p.; A magyar református ifjú és a magyar jövő. Kecskemét, 1941. 10 p.; Órségváltás. Kecskemét, 1941. 6 p.; „Nihil melius, quam colere iustitiam” Kecskemét, 1941. 6.; Jó munka után. Kecskemét, 1941. 6 p.; Nagy idők. Kecskemét, 1941. 6 p.; Háború és kultúra. Kecskemét, 1941. 8 p.; Mérföldkövek. Kecskemét, 1941. 10 p.; Kötelesség és hivatás. Kecskemét, 1942. 7 p.; A magyar Ikarus. Kecskemét, 1942. 8 p.; Belső frontunk ifjú katonáihoz! Kecskemét, 1943. 12 p.; Vándorúton. Kecskemét, 1943. 12 p.; A magyar katona tudja, miért harcol. Kecskemét, 1943. 12 p.; Háborús karácsony. Kecskemét, 1943. 8 p.; A haza hálája. Kecskemét, 1943. 12 p.; Mikor erős és mikor gyönge az egyház? Kecskemét, 1943. 10 p.; Mai Nikodémusok. Kecskemét, 1943. 8 p.

Gergeley György: A római jog tanításának egy új iránya. (A máramaroszi ref. líceum 1903/04-i Értesítőjéből.) Máramaroszi, 1904.; A felekezeti verseny a hazai oktatásügy terén, Debrecen, 1908; Kóródy Sándor emlékezete. (Különlenyomat a „Bereg” 1908. évi karácsonyi számából.) Beregszász, 1908. 12 p.; Ismerjük-e gróf Széchenyi Istvánt? (A Nevelés c. folyóiratból.) Máramaroszi, 1908.; Ne idegenkedjünk a pedagógiai reformoktól! Máramaroszi, 1912. 16 p.; Ne feledkezzünk meg Zwingliről! (A máramaroszi ref. líceum 1911/12-i Értesítőjéből.) Máramaroszi, 1912.; Életképes-e a máramaroszi ref. jogakadémia? (A Máramarosi Közművelődési Naptárból.) Máramaroszi, 1913. 17 p.; Előterjesztés a máramaroszi ref. jogakadémia fejlesztése érdekében. Máramaroszi,

1915. 32 p.; A máramarosszigeti református jogakadémia múltja. (A máramarosszigeti ref. líceum 1914/15-i Értesítőjéből.) Máramarossziget, 1915. 12 p.; Jubileumi bizonyoságtétel. Máramarossziget, 1917. 16 p.; I. Ferenc Józsefről. Máramarossziget, 1917. 23 p.; Megemlékezés dr. Lányi János jogakadémiai tanárról. (Különlenyomat a Hódmezővásárhelyen működő máramarosszigeti ref. jogakadémia 1922/23-i Évkönyvéből.) Hódmezővásárhely, 1923. 23 p.; Emlékezés Ferenc Józsefre és az ő egyházi politikájára. Kecskemét, 1927. 12 p.; A máramarosszigeti református jogakadémia sorsa. (A Kárpátaljai Református egyházkerület „Szeretet c. kiadv.-ban.) Máramarossziget, 1927.; Az 1848. XX. tc. előzményei és végrehajtása és a protestáns iskolapolitika, Kecskemét, 1927.

Hajdú József: A forgalmi adózás jelen állása Magyarországon. Budapest, 1928. 152 p.; A forgalom általános megadóztatása. Budapest, 1928. 15 p.; A fényűzés megadóztatása és a fényűzési forgalmi adó különleges helyzete az adórendszerben. Kecskemét, 1928.

Helle Károly: Az 1894:XXXI. tc. a házassági jogról. Kecskemét, 1894. 98 p.; Vis major a római és a modern forgalmi jogban. (Székfoglaló értekezés a kecskeméti ref. jogakadémia 1894/95-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1895. 30 p.; Törvény a házassági jogról. (1894: XXXI. t.-c.) Jegyzetekkel és utalásokkal. Kecskemét, 1894. 97 p.; Az erőhatalom (vis major) fogalma a római és mai jogban. Kecskemét, 1896. 143 p.; Helle Károly dr.: Megtartási jog. Debrecen, 1896. 70 p.

Horváth Ádám: Mit olvas a kecskeméti köznép? Kecskemét, 1883. 15 p.; Egy modern kísértet. Kecskemét, 1886. 22 p.; A kecskeméti jogakadémia felirata a dunamelléki ref. egyházker. közgyűléshez a jogakadémiák tárgyában. Kecskemét, 1887. 9 p.; A magyar nők joga. Kecskemét, 1887. 28 p.

Jászai Viktor: Tanulmányok a magyar-horvát közjogi viszony köréből. Budapest, 1897. 268 p.; Fiume. (A Huszadik Század 3- 4. sz.-ből.) Kecskemét, 1900. 27 p.; Két magyar közjog. (Különlenyomat a Huszadik Századból.) Budapest, 1901. 26 p.; A *pragmatica sanctio* és a házi törvények. Budapest, 1902. 61 p.

Joó Gyula: A magyar törvény fogalma és jogi természete. I-II. k. Kecskemét, 1908. 330 p.; 1848. március 15-ikének jelentősége napjainkban. Kecskemét, 1937. (Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. 1936-37. Évkönyvéből. 8. 10 p.; A választói jog reformja. (A Magyar Jogászegyleti Értekezések IV. k. 31. sz.-ből.) Budapest, 1912. 10 p.; Fiume közjogi helyzete. Kecskemét, 1916. 12 p.; A kecskeméti ref. jogakad. története. Kecskemét, 1925. 8 p.; A másfélszázados polémia Fiume birtokáért. Kecskemét, 1931. 32 p.; A jogakadémia egyetemessé alakulásának története. Kecskemét, 1932. 8 p.; Emlékbeszéd a kecskeméti Katona József Kör 1932. március 15-i ünnepén. Kecskemét, 1932. 8 p.; Magyarország korábbi területváltozásainak szerepe Trianon előidézésében. Kecskemét, 1933. 12 p.; Törvénytisztelet. (Különlenyomat az Egyet. Ref. Jog- akad. 1937-38.

Évkönyvéből.) Kecskemét, 1938. 7 p.; Baltazár Dezső és a Kecskeméti Jogakadémia. Kecskemét, 1941. 12 p.; Főiskolát Kecskemétnek. (Emlékirat.) Kecskemét, 1941. 10 p.; Október 6. 1940-ben. Kecskemét, 1941. 6 p.; A keleti kérdés. (Különlenyomat a Ravasz László emlékkönyvből.) Budapest, 1941. 18 p.; A másfél százados polémia Fiume birtokáért. Budapest, 1942. 50 p.; A magyar törvény promulgációja. Kecskemét, 1943. 16 p.; A magyar alkotmány. (Különlenyomat a „Magyarország ismertetése” c. munkából. A m. kir. Miniszterelnökség kiadása. Budapest, 1943. 14 p.; A magyarság sorsa a Kárpát-medencében hajdan és most. Kecskemét, 1943. 10 p.

Kiss Albert: Szociológia és magánjog. (Különlenyomat a Huszadik Századból.) Kecskemét, 1900. 9 p.; Jelentés külföldi tanulmányútjáról. Évkönyv 1901. 7-13. p.; Az elévülés a polgári törvénykönyv tervezetében, Kecskemét, 1902. 51 p.; Az elévülés a magyar anyagi magánjogban. Budapest, 1902. 244 p.; Tanévmegnyitó beszéd. (A kecskeméti ref. jogakadémia 1906/07-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1907. 7 p.

Kiss Barnabás: A Recuperatorok. (A régi Róma nemzetközi bírái.) Kecskemét, 1936. 72 p.; Október 31. Kecskemét, 1937. (Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. 1936-37. Évkönyvéből. 5 p.; A római perjog és a modern perjogi elvek. (Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. 1937-38. Évkönyvéből.) Kecskemét, 1938.; Kecskemét múltja és jelene rövid vázlatban. Kecskemét, 1939. Különlenyomat „Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és Kecskemét th. város adattár”-ából. 68 p.; Veszélyviselés a rabszolgavételnél. Kecskemét, 1939. Különlenyomat az Egyetemes Ref. Jogakadémia 1938/39. évkönyvéből 20 p.; Fuga servi. Kecskemét, 1940. 14 p.; A „veszély” kérdése adás-vételnél a római jogban I. Custodia felelősség. Kecskemét, 1940. 190. p.; A veszély kérdése adás-vételnél. II. Pericullum emptoris. Kecskemét, 1943. 160 p.

Kovács Pál: A törvényhozói hatalom viszonya a végrehajtó hatalomhoz. Kecskemét, 1884. 44 p.; Statisztika és szabad akarat. Kecskemét, 1885. 27 p.; Magyar közigazgatási jog. Kecskemét, 1885. 184 p.; Törvényhatósági és községi önkormányzat. Kecskemét, 1886. 272; Közigazgatási jogi értekezések. Kecskemét, 1887. 43. p.; Büntetőjogi értekezések. Kecskemét, 1887. 42. p.; A jogakadémiák kérdéséhez. (A kecskeméti ref. jogakadémia 1887/88-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1888. 16 p.; Szakvélemény a jog- és államtudományi államvizsgálatok szigorítása tárgyában. Kecskemét, 1888. 20 p.; Kritikai dolgozatok és értekezések. Kecskemét, 1891. 63 p.; Igazgatói székfoglaló beszéd. (A kecskeméti ref. jogakadémia 1891/92-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1892. 8 p.; A kötelező polgári házasságról. Kecskemét, 1893. 39 p.; A kecskeméti ev. ref. jogakadémia oktatásügyi szabályainak tervezete. Kecskemét, 1895. 73 p. A népdalok statisztikája. Kecskemét, 1901. 28 p.; Az igazi hazafiság. (Különlenyomat a Pestmegyei Hírlapból.) Kecskemét, 1901. 71 p.; Hazafias ünnepély. Kecskemét, 1901. 16 p.; Nyílt levél Tóth Bélához. (Különlenyomat a Kecskeméti Ellenőr 1905. évi 26-i sz.-ból.) Kecskemét. 1905. 20 p.; Múlt és jövő. (A kecskeméti ref. jogakadémia 1904/05-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1905. 13 p.

Kováts Andor: Az angol és a magyar gyülekezési jog párhuzama. Kecskemét, 1906; Az 1912:VII tc. (Egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról.) magyarázata. Budapest, 1912. 67 p.; Magyar imperialismus a Nyugat-Balkánon. Kecskemét, 1913. 33 p.; Szociológiai jegyzetek. Kecskemét, 1914. 33 p.; Bevezető tanulmányok a büntetőjogi elévülés tanába. Budapest, 1915. 256 p.; Házfelosztási jogot a Kormányzónak. Kecskemét, 1920. 5 p.; A büntetőjogi elévülés dogmatikája. Szeged, 1922. 176 p.; A kecskeméti népfőiskola. Kecskemét, 1923.; Vázlatok a kecskeméti ref. jogakadémia történetéhez. Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. centenáris almanachjából. Kecskemét, 1931. 79 p.

Magyary Géza: A kiadói ügylet. (Különlenyomat a Jogi Szemléből.) Budapest, 1892. 134 p.; A házasságkötés módja a rómaiaknál. Kecskemét 1892. 14-16. sz.; A cheque. Budapest, 1895. 29 p.

Magyar István: A bűnügyi nyomozás tárgyában kiadott utasítás magyarázata. (Közig, könyvtár, 1900. I-II.) Budapest, 1900.; A büntetés kimérése. Budapest, 1910. 6 p.; Bűnösség, minősítés, büntetés. Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. centenáris almanachjából. Kecskemét, 1931. 47 p.

Marton Géza dr.: A bűncselekmény kriminológiai fogalma. Budapest 1907. 61 p.; A furtum, mint delictum privatum. Debrecen, 1911. 336 p.; Lopott és rabolt dolgok forgalmának korlátozása a Ptk. javaslatában. (Az Ügyvédek Lapjából.) Budapest, 1916. 10 p.; A nemzetközi jog jogiságának kérdéséhez. (Az Ügyvédek Lapjában.) Budapest, 1916. 20 p.; A vagyon elleni delictumok rendszere a büntetőtörvénykönyvben. (A Jogtudományi Közöny 1915. és 1916. évf.-ból.) Budapest, 1916. 21 p.; Bonus paterfamilias. Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. centenáris alma nádijából. Kecskemét, 1931. 23 p.

Meczner Sándor: A tévedésből alkotott jogügyletek. Sárospatak, 1901. 243 p.; A váltójog nemzetközi egységesítése és a magyar váltójog reformja. Sátoraljújhely, 1911. 24 p.; A jó- és rosszhiszeműségről. (Különlenyomat a Grosschmid-Emlékkönyvből.) Budapest, 1912. 24 p.; Emlékezés Jókairól. Kecskemét, 1925. (Az egyet ref. jogakad. 1924/25. évi Évkönyvében) 9 p.

Milhoffer Sándor: A világgazdasági válság mezőgazdasági árpolitikája. Budapest, 1937. 226 p.; Aratási biztosítás. Budapest, 1910. 101 p.; Adalékok a királyi család ráckevei uradalmának történetéhez. Budapest, 1940. 17 p.; Aratási biztosítás. Egy biztosító mód eszméje a rossz termések elleni védekezésre. III. kiad. 21 p. Budapest, 1941.; A világ búzatermése és áralakulása a világ- gazdasági válságtól a második világháborúig. (A M. Tud. Akadémia által a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank gr. Széchenyi István alapítványából jutalmazva.) Budapest, 1941. 140 p.

Móricz Károly: A legcélszerűbb alkotmány. Nagyszeben, 1892.; Tanári székfoglaló értekezés. XIII. Leó pápa enciklikája alapján a katolikus egyháznak a vegyes házasságokkal kapcsolatos jogi követelései és a polgári házasság kérdése. Évkönyv 1893. 3-47. p.; A csók jogi és erkölcsi szempontból. Kecskemét, 1895.; Az újabb egyházpolitikai küzdelmek keletkezési okai és eredményei. Kecskemét, 1895. 51 p.; A jogi szakoktatás szervezése Magyarországon. (Különlenyomat a II. Orsz. és Egyet. Tanügyi Kongresszus Naplójából.) Budapest, 1898. 39 p.; Emlékbeszéd gróf Széchenyi Istvánról. Évkönyv 1909. 41-65. p.; Különvélemény az országgyűlési választójog reformjára nézve. Évkönyv 1911. 11-23. p.; A választói jog reformja. (A Magyar Jogászegyleti Értekezések IV. k. 31. sz.-ból.) Budapest, 1912. 33 p.; Választójogi reform magyar nemzeti alapon. Kecskemét, 1912.; Parlamenti reform. Budapesti Szemle. 1913. 153. köt. 435. sz. 354-381. p.

Ottlik László: A marxizmus társadalomelmélete. Budapest, 1922. 135 p.; Jog és társadalom. Budapest, 1924. 38 p.; A társadalomtudomány filozófiája. Budapest, 1926. 228 p.

Pázmány Zoltán: A haszonélvezet a római jogban. Kecskemét, 1902. 262 p.; Követelések feletti zálogjog. Kecskemét, 1902. 16 p.; Romanistáinknak feladatai. Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. centenáris almanachjából. Kecskemét, 1931 7 p.

Réthy Ferenc: Kezességi alakok a római jogban. Kecskemét, 1909. 255 p.; A sortartás kifogása. (Különlenyomat a Grosschmid- Emlékkönyvből.) Budapest, 1912. 41 p.; A római rabszolgaság kérdése. Kecskemét, 1913.; A vadimonium. Budapest, 1916. 88 p.; A jogi személyek a nemzetközi magánjogban. Karcag, 1928. 134 p.; A jogi személyek diplomáciai védelme. Karcag, 1928. 20 p.; A párisi egyezmények nemzetközi magánjogi rendelkezései. 1931. 40 p.; Nouvelles Persones Morales He droit Prive dans le Droit International. Budapest, 1935. 11. p.; Szabados Kecskemét tekintetes Úriszékének rendszabásai. Kecskemét, 1936. (Különlenyomat a Katona József Társaság 1935-36. évkönyvéből.) 15 p.; Az akarati öntevékenység szerepe a római köz- és magánjog rendszerében. Kecskemét, 1937. 40 p.

Rácz Béla: A petrovai rablógyilkosság bűnperének perrendszerű előadása. Máramaros-sziget, 1907. 171 p.; Észrevételek az esküdtekhez intézendő külön kérdésekről. (A máramarosszigeti ref. líceum 1906/07-i Értesítőjéből.) Máramarossziget, 1907.; Tanulmányok egy gyilkossági per esküdtbírói tárgyalásából. (A Büntetőjog Tára LXI. k. 4. sz.-ból.) Budapest, 1910. 5 p.; Reformkérdések az esküdtszéki eljárásban. Máramaros-sziget, 1912. 218 p.; A koppenhágai nemzetközi büntetőjogi kongresszus. (A Jogakadémiai Szemle I. évf. 4. sz.-ból.) Kassa, 1913. 4 p.; A Három Város Törvényszéke. Nagykőrös, 1925. 6 p.; Az új büntető javaslatok kritikai ismeretéről, különös tekintettel a becsületvédelemre és a zsarolás tényálladékára. Kecskemét, 1926. 14 p.; Az erőszak és fenyegetés elhatárolása, a rablás és zsarolás tényálladékánál. Kecskemét, 1928. 18 p.; A bíró helyzete a büntetőjogi szabályok alkalmazásánál. Kecskemét, 1931. 28 p.; Kecskemét város

törvénykezése Katona József életében. Kecskemét, 1936. (Különlenyomat a Katona József Társaság 1035-36. évkönyvéből. 14 p.; A bírói és ügyvédi hivatás kívánalmai a tételes jog tanítása tekintetében. (Különlenyomat a Degré-Emlékkönyvből.) Szeged, 1938. 18 p.; A biztonsági rendszabályok jogkövetkezmenyei és az elévülés. Budapest, 1938. 5 p.; Revízió a büntetőjogi deliktumok tükrében. Kecskemét, 1941. 23. p.

Schultheisz Emil: A katonai büntetőtörvény magyarázata. Budapest, 1931. 91 p.; A bűncselekmény elkövetésére irányuló katonai parancs. Budapest, 1933. (Különlenyomat az Angyal-Emlékkönyvből. 8 p.; A jogtárgy. Szeged, 1938. 21 p.; Das ungarische Militarstrafgesetzbuch. Bonn, 1940.; Az alkalmatlan kísérlet. Miskolc, 1942. 28 p.; A magyar katonai büntetőtörvény. Budapest, 1943.

Szászy Béla: A házasság fölbonthatatlanságának elve az egyházi törvényhozásban. (A kecskeméti ref. jogakad. 1890/91-i Évkönyvéből) Kecskemét, 1891. 30 p.; Az egyházi büntető hatalom köre. (A kecskeméti ref. jogakadémia 1891/92-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1892. 33 p.; Egyházzogi kérdések a gyermekek vallásos nevelése köréből. (Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. centenáris almanachjából.) Kecskemét, 1931. 33 p.

Szigethy Lehel: A magyar pénzügyi jog vezérfonala. Kecskemét, 1893. 226 p.; Pótfüzet a magyar pénzügyi jog vezérfonala c. műhöz. Kecskemét, 1897. 23 p.; A pénzügyi jog compendiuma. Kecskemét, 1898. 96 p.; A magyar pénzügyi jog vezérfonala. II. kir. Kecskemét, 1899. 267. p.; A fogyasztási szövetkezetek és a kereskedelem. Kecskemét, 1911. 89 p.; Az állami magánvállalatokról. Kecskemét, 1890. 19 p.; A törlesztéses államadóságek. Kecskemét, 1905, 61 p.; Beöthy Ödön menekülése 1849-ben; nh. Szigethy István úr autobiographiájából. Kecskemét, 1901. 59 p.

Tassy Pál: A nemzetek elmúlásának gazdasági okai. (Székfoglaló értekezés.) Kecskemét, 1877. 31 p.; A gazdaság és a jog. (A kecskeméti ref. jogakadémia 1882/83-i Évkönyvéből.) Kecskemét, 1883. 14 p.; A magyar pénzügyi jog vezérfonala. Kecskemét, 1888. 217 p.; Az európai nemzetközi jog vezérfonala. Kecskemét, 1887. 208 p.

Teghze Gyula: Szerves társadalomtani elméletek. Budapest, 1900. 390 p.; Jog- és állambölcseleti előadások vázlatja. Kecskemét, 1901. 16 p.; Ethika. Kecskemét, 1903. 8 p.; A társadalom. Budapest, 1908. 445. p.; A társadalom fejlődés irányai. (A Huszadik Századból.) Budapest, 1904. 8 p.; Nemzetközi bírászkodás. Különlenyomat az Egyet. Ref. Jogakad. centenáris almanachjából. Kecskemét, 1931. 23 p.

Weninger László: Az új nemzetközi jog. Budapest, 1927. 367 p.; Gázháború és nemzetközi jog. Budapest, 1928. 20 p.; A nemzetközi jog tudományának fejlődése Magyarországon a világháború után. Kecskemét, 1931. 17 p.; A magyar hajózási vízjog és folyamrendészeti jogszabályok gyűjteménye. Budapest, 1931. 878 p.